

31.7.2012

Vapo Oy
Yrjönkatu 42
40100 Jyväskylä

YHTEYSVIRANOMAISEN LAUSUNTO VAPO OY:N PYÖRIÄSUON TURVETUOTANTOHANKKEEN YMPÄRISTÖVAIKUTUSTEN ARVIOINTISELOSTUKSESTA, RANUA

Vapo Oy on toimittanut 20.3.2012 Lapin elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukselle (jäljempänä ELY-keskus) ympäristövaikutusten arviointimenettelystä annetun lain, YVA-lain (468/1994 + muutokset) tarkoittaman ympäristövaikutusten arviointiselostuksen (jäljempänä arviointiselostus, YVA-selostus), joka koskee Pyöriäsuon turvetuotantohanketta Ranuan kunnassa.

Tämä lausunto on YVA-lain 9 §:n tarkoittama yhteysviranomaisen lausunto Pyöriäsuon turvetuotantoaluetta koskevasta YVA-selostuksesta. Lausunnossa esitellään Pyöriäsuon turvetuotantohanke ja arviointiselostus pääpiirteissään, selostuksesta annettujen lausuntojen ja mielipiteiden keskeiset kohdat sekä yhteysviranomaisen näkemykset arviointiselostuksesta ja YVA-menettelystä.

HANKETIEDOT JA YMPÄRISTÖVAIKUTUSTEN ARVIOINTIMENETTELY

Hanke	Pyöriäsuon turvetuotantoalue		
Hankkeesta vastaava	Vapo Oy Yrjönkatu 42 40100 Jyväskylä Yhteyshenkilö: sähköpostiosoite:	Lauri Ijäs etunimi.sukunimi@vapo.fi	
YVA-konsultti	Ramboll Finland Oy Terveystie 2 15870 Hollola Yhteyshenkilö: sähköpostiosoite:	Riikka Tammivuori etunimi.sukunimi@ramboll.fi	
Yhteysviranomainen	Lapin elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus PL 8060 (Hallituskatu 5 C) 96101 Rovaniemi Yhteyshenkilö: sähköpostiosoite:	Reino Kurkela etunimi.sukunimi@ely-keskus.fi	

Ympäristövaikutusten arviointimenettely

Ympäristövaikutusten arviointimenettelystä annetun lain tavoitteena on edistää ympäristövaikutusten arviointia ja yhtenäistää huomioon ottamista suunnittelussa ja päätöksenteossa sekä samalla lisätä kansalaisten tiedonsaantia ja osallistumismahdollisuuksia. YVA-menettelyn tarkoituksena on selvittää ne hankkeen ympäristövaikutukset, jotka ovat merkittäviä hankkeen suunnittelun ja päätöksenteon kannalta ja joita eri tahot pitävät tärkeinä.

Hankkeesta vastaava arvioi hankkeen ympäristövaikutukset arviointiohjelman ja yhteysviranomaisen siitä antaman lausunnon pohjalta sekä kokoaa arvioinnin tulokset arviointiselostukseen. Ympäristövaikutusten arviointiselostuksen tavoitteena on esittää tiedot hankkeesta ja sen ympäristövaikutuksista kokonaisuutena. Yhteysviranomaisen antaa lausuntonsa arviointiselostuksesta sekä sen riittävydestä YVA-asetuksessa esitettyjen sisällöllisten vaatimusten pohjalta. YVA-menettely päättyy yhteysviranomaisen lausuntoon.

Turvetuotantohankkeen ympäristövaikutusten arviointimenettelyn tarve määräytyy ympäristövaikutusten arvioinnista annetun asetuksen, YVA-asetuksen (713/2006) 6 §:n hankeluettelon kohdan 2 e) perusteella. Yhteysviranomaisena toimii Lapin elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus.

Hankkeen toteuttamista varten tarvittaviin lupahakemuksiin liitetään ympäristövaikutusten arviointiselostus ja yhteysviranomaisen siitä antama lausunto. Lupapäätöksestä on käytävä ilmi, miten arviointiselostus ja siitä annettu yhteysviranomaisen lausunto on otettu huomioon.

Hanke ja esitetyt vaihtoehdot

Pyöriäsuo sijaitsee Ranuan kunnassa noin 2 km Ranuan kuntakeskuksesta lounaaseen, Heinisuon kylän pohjoispuolella. Hankealue sijoittuu Kuivajoen vesistöalueelle Kivijokeen laskevan Heinijoen valuma-alueelle. Alueen lounaispuolella on Litokairan Natura-alue ja Lapiosuon aarnialueen soidensuojeluohjelma-alue. Turvetuotantokäyttöön suunnitellaan otettavaksi 157-165 hehtaaria. Hankealue on osin metsäojitettua aluetta, jossa on paikoin pieniä alueita puutonta avosuota.

Hankkeen tarkoituksena on ottaa Pyöriäsuo turvetuotantokäyttöön ja tavoitteena on tuottaa pääasiassa energiaturvetta teollisuuden ja yhdyskuntien käyttöön. Energiaturve käytettäisiin pääosin Rovaniemen, Kemin ja Tornion energiantuotantolaitosten polttoaineena. Arvioitu toiminta-aika on 20-30 vuotta. Vuosittainen tuotantomäärä olisi keskimäärin noin 80 000 m³. Kuljetus tapahtuisi olemassa olevia teitä pitkin kantatietie 78 ja edelleen Rovaniemen tai Kemin suuntaan.

Hankkeessa arvioidaan seuraavat vaihtoehdot:**Vaihtoehto 0, Turvetuotantohanketta ei toteuteta****Vaihtoehto 1, Ympärivuotinen pintavalutus**

Tuotantoalueen kuivatusvedet johdetaan 7,2 ha:n pintavalutuskentälle ympärivuotisesti.

Vaihtoehto 2, Sulan maan aikainen kemikalointi, talvella laskeutusaltaat ja virtaamansäätö

Tuotantoalueen kuivatusvedet johdetaan kemikalointiaseman kautta sulan maan aikana. Pakkaskautena kuivatusvedet johdetaan laskeutusaltaiden ja virtaamansäädön kautta laskuojaan.

Vaihtoehdoissa 1 ja 2 on kaksi alavaihtoehtoa, jotka eroavat toisistaan tuotantoalan sekä lähimmän asutuksen välisen etäisyyden osalta.

A. Hanke toteutetaan koko tuotantokelpoisella alueella 165,1 ha**B. Hanke toteutetaan 157,3 ha:n alueella, asutus huomioidaan tuotantoalueen rajauksessa**

Vaihtoehdoissa 1 ja 2 tuotantomenetelmänä käytetään pääasiassa haku-menetelmää. Tapauskohteisesti voidaan käyttää myös mekaanista kokoojavaunua, palaturvemenetelmää ja imuvaunua.

Vaihtoehdoissa 1 ja 2 vedet johdetaan laskuojan kautta reittiä Heinioja-Heinijoki-Kivijoki.

ARVIOINTISELOSTUKSESTA TIEDOTTAMINEN JA KUULEMINEN

Vapo Oy on toimittanut 20.3.2012 ympäristövaikutusten arviointiselostuksen Lapin elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukselle. Arviointiselostus ja sitä koskeva kuulutus on asetettu nähtäville Ranuan ja Iin kunnanvirastoissa sekä Lapin elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksessa 4.4.2012 alkaen koko arviointimenettelyn ajaksi. Arviointiselostusta koskeva kuulutus on julkaistu Lapin Kansa, Kuriiri ja Lounais-Lappi -nimisissä lehdissä. Virallinen nähtävilläoloaika oli 4.4. – 31.5.2012.

Arviointiselostukseen on voinut tutustua myös Ranuan kunnankirjastossa ja Kuivaniemen kirjastossa sekä internetissä www.ely-keskus.fi/lappi hakupolkuna Ympäristönsuojelu > Ympäristövaikutusten arviointi YVA ja SOVA > Vireillä olevat YVA-hankkeet > Luonnonvarojen otto ja käsittely > Pyöriäsuon turvetuotantoalue, Ranua.

Lapin ELY-keskus on pyytänyt lausuntoa arviointiselostuksesta seuraavilta:

- Ranuan kunta
- Iin kunta
- Kainuun ELY-keskus, kalatalousyksikkö
- Lapin ELY-keskus elinkeinot, työvoima, osaaminen ja kulttuuri –vastuualue

- Lapin ELY-keskus, kalatalousyksikkö
- Lapin ELY-keskus, liikenne ja infrastruktuuri –vastuualue
- Lapin liitto
- Lapin aluehallintovirasto
- Museovirasto
- Lapin maakuntamuseo
- Metsähallitus Luontopalvelut
- Keski-Perämeren kalastusalue
- Simojoen kalastusalue
- Isosydänmaan paliskunta
- Kuukkaan paliskunta
- Lapin luonnonsuojelupiiri ry.
- Paliskuntain yhdistys
- Kemin lintuharrastajat Xenus ry.
- Pohjois-Pohjanmaan luonnonsuojelupiiri ry.
- Pohjois-Pohjanmaan ELY-keskus, ympäristö ja luonnonvarat –vastuualue

YLEISÖTILAISUUS RANUALLA

Hankkeesta on järjestetty YVA-selostuksen tiedotus- ja yleisötilaisuus Ranualla 10.4.2012. Yleisötilaisuudesta ilmoitettiin kuulutuksessa.

LAUSUNNOT JA MIELIPITEET

Ympäristövaikutusten arviointiselostuksesta on saapunut lausuntoja ja mielipiteitä yhteensä 11 kappaletta. Seuraavassa on esitetty saapuneet lausunnot ja mielipiteet.

Ranuan kunta

Ympäristövaikutusten arviointiselostuksen yhteenveto-osassa toteutuskelpoisimmaksi vaihtoehdoksi havaittiin vaihtoehto 1B, jossa toiminnan ympäristövaikutukset ovat kokonaisuudessaan tarkasteltuna vähäisimmät. Eroja muihin toteutusvaihtoehtoihin oli mm. melu-, pöly- ja vesistövaikutusten osalta. Vaihtoehdossa 1B tuotantoalueen etäisyys asutukseen on vähintään 500 m. Vesienkäsittelymenetelmänä vaihtoehdossa 1B on ympärivuotinen pintavalutus. Asukaskyselyyn vastanneiden mielestä hankkeen toteuttamatta jättämisen jälkeen paras vaihtoehto on VE 1B.

Hanke tulisi toteuttaa vaihtoehto 1B mukaisena, jossa turvetuotantoalueen pienin etäisyys asutukseen on 500 metriä. Tuotantovaiheessa tulisi tuottajan rajoittaa toimintaa voimakkaiden etelä- ja lounaistuulien aikana tuotantoalueen pohjoisosassa. Muilta osin arviointiselostuksesta ei ole huomautettavaa.

Rovaniemen kaupungin ympäristölautakunta

YVA-selostuksessa esillä olevista vaihtoehdoista vaihtoehto B (etäisyys asutukseen vähintään 500 m) on melu- ja pölyvaikutuksiltaan toteuttamiskelpoisiin. Lisäksi lautakunta jo tässä vaiheessa toteaa, että mahdollisessa lupakäsittelyssä on kiinnitettävä

erityistä huomiota toiminnan vesistövaikutuksiin ja pölyn vähentämiseen etelä- ja lounaistuulien aikana tuotantoalueen pohjoisosassa.

Lapin aluehallintovirasto

Lapin aluehallintovirasto katsoo, että arviointiselostuksessa on riittävän kattavasti otettu huomioon hankkeen vaikutukset ihmisten terveyteen (pölypäästöt, melu), elinoloihin (sosiaaliset vaikutukset) ja viihtyvyyteen.

Lapin liitto

Voimassa olevassa Rovaniemen maakuntakaavassa Pyöriäsuon alue Ranualla on osoitettu maankamaran ainestento-alueeksi (EO 2642). Merkinnällä osoitetaan alueita soran, turpeen tai muiden ainesten ottoa varten. Pyöriäsuon turvetuotantoalue toteuttaa Rovaniemen maakuntakaavan tavoitteita. Arviointiselostuksessa on tuotu esille maakuntakaavallinen tausta.

Lapin liiton virasto on antanut lausunnon Pyöriäsuon turvetuotantoalueen ympäristövaikutusten arviointiohjelmasta 28.8.2009. Lausunnossa on kiinnitetty huomiota läheiselle asutukselle mahdollisesti aiheutuviin haitallisiin vaikutuksiin ja niiden lieventämiseen. Ympäristövaikutusten arviointiselostuksen mukaan eri toteutusvaihtoehtojen vertailun perusteella toteutuskelpoisimmaksi esitetyssä vaihtoehdossa etäisyys asutukseen on vähintään 500 metriä, jolloin myös haitat ovat muita vaihtoehtoja lievemmat.

Lapin liiton virasto pitää Vapo Oy:n Pyöriäsuon ympäristövaikutusten arviointiselostusta maakunnan suunnittelun näkökulmasta riittävänä.

Museovirasto

Museovirastolla ei ole arviointiselostuksesta huomautettavaa. Arkeologisen kulttuuriympäristön osalta Ranua on Lapin maakuntamuseon toimialuetta. Museovirasto on kuitenkin lausunut hankkeen YVA-ohjelmasta 21.8.2009 (kirje Dnro 294/304/2009) todeten, ettei alueelta tunneta arkeologisia kohteita eikä niiden löytyminen sieltä ole edes todennäköistä. Aiempaan lausuntoon viitaten Museovirastolla ei ole arkeologisen kulttuuriperinnön osalta huomautettavaa myöskään hankkeen YVA-selostuksesta.

Pohjois-Pohjanmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus

Pohjois-Pohjanmaan ELY-keskus ottaa kantaa vain vesistövaikutusten osalta.

Nollavaihtoehdossa vesistövaikutukset on todennäköisesti arvioitu liian suuriksi, koska laskennassa on käytetty tutkimuksesta saatuja metsäojitetun alueen ominaiskuormituslukuja, vaikka Pyöriäsuon alue on osittain hyvin harvaan ojitettua ja alueen ojitukset ovat vanhoja.

Vaikutukset on arvioitu keskimääräisillä virtaama- ja vedenlaatutiedoilla. Selostuksen liitteestä 2 löytyy kuitenkin laskelmat kuormituksesta eri virtaamatilanteissa. Selostuksessa todetaan ilman mitään tarkempaa tietoa tai arviointia: "Pyöriäsuon kuivattamisen aiheuttamat vesistövaikutukset kohdistuvat Litokairan Natura-alueelle ainoastaan

kevättulvan aikana, minkä vuoksi ne eivät vaikutusten lyhytkestoisuudesta ja puhdistusmenetelmän tehokkuudesta johtuen aiheuta merkittäviä muutoksia Natura-alueen direktiiviluontotyyppissä.” Selostukseen ei ole kuitenkaan liitetty tarkempaa tietoa pintavalutuskentästä toimivuuden arvioimiseksi. Kasvillisuus selvitys ulottui kentän alueelle, mutta tietoa ei hyödynnetty selostuksessa.

YVA-selostuksessa on tietoa hankkeen liittymisestä Oulujoen-lijoen vesienhoitoalueen vesienhoitosuunnitelmaan. ELY-keskus tähdentää, että toimenpideohjelmaan on myös kirjattu, että Kivijoen vesistöalueen keski- ja yläjuoksulla pääpaino ehdotetuissa lisätoimenpiteissä on metsätalouden ja turvetuotannon kuormituksen vähentämisessä, jotta vesistön hyvä tila saavutettaisiin vuonna 2015.

Lapin ja Pohjois-Pohjanmaan luonnonsuojelupiiri ja Kuivajoki ry

Yleistä

Lausunnossaan arviointiohjelmasta yhteysviranomaisena toimiva Lapin ELY-keskus, silloin Lapin ympäristökeskus, toteaa, että hankkeesta annetuissa lausunnoissa on tuotu monipuolisesti ja perustellusti esiin hankkeen mahdollisiin vaikutuksiin ja niiden arviointiin liittyviä kysymyksiä sekä selostuksen laatimisessa hyödynnettävää aineistoa. Ympäristökeskus edellyttää, että hankkeesta vastaava tutustuu niihin hyvin ja ottaa ne huomioon arviointimenettelyssä ja hankkeen suunnittelussa. Näin ei ole tapahtunut. Arviointiselostus toistaa kaavamaisesti turpeenottohankkeille tyypillistä yleispiirteistä vaikutusten arviointia ja vaihtoehtojen vertailua, jossa toteuttamatta jättämisellä ei ole vaikutuksia.

Turpeenottohankkeiden vaikutusten arviointia tulee kehittää esimerkiksi lisäämällä paikallisen ja kohdekohtaisen tiedon keruuta ja hyväksikäyttöä päätelmien teossa. YVA-vaiheessa pitää myös ottaa huomioon uusin tutkimustieto sekä ennakoivasti ne seikat, joista lupaviranomainen pyytää säännönmukaan täydentäviä selvityksiä, ja kattavasti ne vaikutustekijät, joihin lupaharkinnassa viitataan päätöksiin vaikuttavina tekijöinä. Viime vuosien turpeenottohankkeiden lupapäätöksiin on esimerkiksi vesienhoitolaki ja sen toteuttamiseksi laadittu vesienhoitosuunnitelma toimenpideohjelmineen vaikuttanut merkittävästi. Se asettaa vaatimuksia vesienpuhdistuksen tehostamiseksi. Toisekseen myös uusin tutkimustieto kertoo selväsanaisesti, että suot sekä pintavalutuskentät ovat erilaisia. Ympäristövaikutusten arviointimenettelyä tulee käyttää hyväksi todellisten suokohtaisten vaikutusten selvittämiseksi.

Vesistövaikutuksista

Pyöriäsuon kuivatusvedet johdettaisiin reittiä laskuoja-Heinioja-Heinijoki-Kivijoki, joka laskee Oijärveen. Arviointiselostuksessa vesistövaikutukset on puutteellisesti selvitetty.

Kuivajoen valuma-alueella ollaan aloittelemassa jo toista turvesuokierrosta. Se edellyttää vesistön nykytilan analysointia ensimmäisen turpeennostokierroksen vesistövaikutusten selvittämiseksi. Selostuksesta sellainen arviointi puuttuu. Pyöriäsuota käsitellään yksittäistapauksena, jonka vesistövaikutukset katoavat

alavirran puolella nopeasti olemattomiin. Vesistö on kuitenkin kokonaisuus ja kyseisellä vesistöalueella nimenomaan turpeenkaivuulla on jo oma mustanpuhuva historiansa, joka olisi tullut tunnistaa ja tuoda esille selostuksessa.

Oulujoen-lijoen vesienhoitoalueen toimenpideohjelman mukaan Kivijoen ja Oijärven ekologinen tila on tyydyttävä. Suurimpana esteenä hyvän ekologisen tilan saavuttamiselle on liian korkea ravinnepitoisuus Kivijoessa ja Oijärvessä sekä happamuuden vaikutukset Kivijoessa. Oijärvessä talviaikainen happitilanne on heikko. Fosforikuormitusta tulisi saada vähennetyksi Kivijoen vesistöalueella noin kolmanneksen nykyisestä, jotta joen keskimääräinen kokonaisfosforipitoisuus alenisi tasolle 40 µg/l.

Kivijoen vesistöalueen keski- ja yläosalla pääpaino on metsätalouden ja turvetuotannon kuormituksen vähentämisessä. Kivijoen kuormituksen vähentäminen on keskeistä myös Oijärven ja Kuivajoen tilan parantamiseksi. Nykykäytännön mukaiset toimenpiteet eivät riitä, vaan tilatavoitteiden saavuttamiseksi tarvitaan laajamittaisesti kuormitusta vähentäviä toimenpiteitä, joista turvesoiden kohdalla korostuvat ympärivuotinen pintavalutus sekä peruskuivatuksen vesiensuojelun tehostaminen, jossa tulisi saavuttaa erinomainen taso.

Fosforin lisäksi etenkin Oijärven tilan kannalta merkittäviä ovat happea kuluttavat aineet, eloperäiset kiintoaineet ja humus, joita karkaa etenkin kuivatusvaiheessa olevilta soilta sekä ylivirtaamien aikoina. Ylivirtaamien vaikutus kuormituslaskelmista on tavalliseen tapaan eliminoitu käyttämällä alueen keskimääräistä valumaa, 13,5 l/s/km² (sivu 44). Konsultti itsekkin pitää tällaista arviointia vain teoreettisena, sillä ominaiskuormitusluvusta ei selviä ylivirtaamien vaikutus. Niinpä on päädytty käsitykseen, että turpeen nostovaiheen vesistökuormitus olisi VE1-vaihtoehtoissa kiintoaineen ja fosforin osalta jopa pienempää kuin alueen nykytilassa (taulukko 6-13, sivu 43). Tämä on alimitoitettuun kuormitusarviointiin perustuva virhepäätelmä, sillä luontoselvityksen mukaan Pyöriäsuon metsäojituksista ainakin osa on hyvin harvaa ja ojat ovat jo vanhoja ja maatuneita. Myöskään niiden eroosiota ei voi verrata jatkuvasti kasvittomana olevan turvekentän päästöihin. Vesistökuormitusarviosta puuttuu niinkään eristysojien kuivatusvaikutus, joka on myös hankkeen aiheuttamaa lisäkuormitusta.

Kuivajoen vesistöalueella olevien ja suunniteltujen turvesoiden määriä ja pinta-alojen kehitystä on arvioitu epämääräisesti. Esimerkiksi sivun 13 taulukoista saa sen käsityksen, että Kuivajoen vesistöalueen turvesoiden määrä vähenisi tuhannella hehtaarilla vuoteen 2020 mennessä. Kappaleen lopussa mainitaan kyllä arviointimenettelyssä olevat Vapon suot, joita ovat Pyöriäsuon lisäksi Makkara-aapa ja Polvisuo, mutta yhteenlasku uusien turvesoiden määrästä puuttuu. Edellämainittujen soiden pinta-ala huomioon ottaen Vapolla on noin 900 hehtaarin laajentamissuunnitelmat vesistöalueella. Niiden lisäksi lupaharkinnassa ovat Kuiva-Turpeen Laukkulamminsuu (85 ha) sekä Tainikoski Oy:n Ristipalonsuo (107 ha). Sitä paitsi kuormitus ei lakkaa käytöstä poistamisen jälkeen.

Kaikkiaan yhtiöiden toimenpiteet tulisivat kasvattamaan jonkin verran Kuivajoen vesistöalueen turvesoiden pinta-alaa vuoteen 2020 mennessä siinäkin tapauksessa, että taulukossa ilmoitettu ala vanhoja soita jää pois käytöstä. Tämä oleellinen tieto ei

mitenkään selviä arviointiselostuksesta enempää kuin sekään, että suurin osa uusista soista on luonnontilaisia, mikä lisää niiden kuivatuksen vesistökuormaa merkittävästi.

Selostuksesta ei selviä sekään, että Kuivajoen vesistöalueella turvesoiden määrä on jo 1,7 prosenttia valuma-alueesta, joka on korkein luku Pohjois-Pohjanmaan vesistöistä. Kivijoella osuus on vielä korkeampi, 2,5 prosenttia. Nykyisten ja suunniteltujen turvesoiden yhteisvaikutuksista Kuivajoen vesistön tilaan, kalakantoihin ja virkistyskäyttöarvoon ei esitetä minkäänlaista uskottavaa arviota.

Niinsanottujen ominaiskuormituslukujen käyttö tekee koko arvioinnista hyödytöntä, sillä ne eivät tunne virtaamahuippujen merkitystä. Monet selvitykset ovat osoittaneet, että etenkin kiintoainekuormitus keskittyy pääasiassa sulanmaan aikaisiin tulva- ja sadejaksoihin ja erityisesti kevättulviin (Sallantaus 1983, 1986 ja 1988, Kantola 1994, Lehtola 1999).

Vaikka arviointiselostus ei siitä mitään tiedäkään, Kuivajoen vesistöalueella olevalla turvesoiden keskittymällä on todistetusti ollut suuria vaikutuksia purkuvesistöön, esimerkkinä muun muassa Oijärven kevättalviset happikadot sekä Kuivajoen harjuskannan ja sen lisääntymiskyvyn romahtaminen. Kunnollinen perehtyminen olemassa olevaan tarkkailuaineistoon olisi kyllä paljastanut syy-yhteyden.

Harjus näyttää reagoivan herkästi nimenomaan turvesoilta tulevaan kuormitukseen, sillä lähes kaikkien Pohjois-Pohjanmaan jokien harjuskannat ovat taantuneet rinnan turvesoiden laajenemisen kanssa. Nyt, kun toista turvesuokertaa ollaan avaamassa entisten keskittymien alueella, niillä jo aiheutetut vahingot tulisi tutkia ja tunnistaa niin, että uusilta voidaan välttyä ja vesien laadussa saavutetaan vesienhoitolain edellyttämä hyvä ekologinen tila. Konsultille tällaisten syiden ja seurausten kaiveleminen on toimeksiannon rajausten takia vaikeaa ja kiusallistakin, sillä se saattaa vaikeuttaa seuraavan toimeksiannon saamista hankkeesta vastaavalta. Koska asia on YVA-lain tarkoituksen toteutumisen kannalta ensiarvoisen tärkeää, yhteysviranomaisen tulee käyttää mahdollisuutensa vaikuttaa siihen, että riittävä paikkatieto kerätään ja turpeenkaivuun yhteisvaikutukset selvitetään asianmukaisesti.

Tyypillinen esimerkki valikoidun tiedon tuottamisesta on selostuksen sivulla 47 mainittu Pöyryn tekemä selvitys turvetuotannon päästöistä ja vesistövaikutuksista Kuivajoen vesistöalueella.

Selvityksen kohdan 5.4 kalastoa ja kalastusta käsittelevästä lähdeluettelosta puuttuu tärkein eli vuodelta 1984 oleva Kuivajoen kalataloudellinen perusselvitys, joka käsittelee harjuksen poikastuotantoa joessa vaiheessa, jossa turvesoiden kuivatusta vasta aloiteltiin. Selvityksen tekijänä oli PSV Oy, nykyisin osa Pöyryä, joten selvityksen luulisi löytyvän yhtiöstä. Tuolloin tavattiin Kuivajoen matalilta koskialueilta aaria kohti laskettuna keskimäärin 32 harjuksenpoikasta ja syvemmilta alueilta 12 kappaletta. Pöyry tuo ainoastaan esille velvoitetarkkailun tietoja, joiden mukaan poikasia on vuodesta 1998 lähtien löytynyt vain 0-2,5 kappaletta aarilta.

Pöyryn selvityksen mukaan (sivu 4) pääosa Kuivajoen vesistöalueen turvesoista kuivatettiin 1990-luvulla. Samaan aikaan romahti harjuksen poikastuotanto. Mutta kun poikastuotannon lähtötilanne pidetään piilossa, Pöyrylle ei tuota vaikeuksia kirjoittaa selvityksensä sivulla 27: "Kuivajoen kokonaiskuormitukseen suhteutettuna

turvetuotantoalueiden kuormituksella ei arvioida olevan merkittävää vaikutusta harjuksen, lohen tai nahkiaisen elinolosuhteisiin Kuivajoella”. Tätä siteeraa nyt vuorostaan Ramboll omassa ”selvityksessään”.

Pöyry on oppinut omista ja muiden kokemuksista, miten maailmanlaajuisesti toimiva ympäristökonsultti varmistaa tilausten jatkumisen. Aikaisemmin Kuivajoen tarkkailut raportoi Lapin vesitutkimus Oy joka erehtyi arvioimaan Kuivajoen kala- ja raputalouden tilaa vuoden 2002 raportissa näin: ”Kuivajoen kalansaalessa on muodostunut 1980-luvulla pääosin hauesta, mateesta ja harjuksesta. Näitä lajeja saadaan edelleen, mutta särkikalajien kohdalla on tapahtunut selvä muutos: sekä särki- että erityisesti lahnakannat ovat runsastuneet. Koskialueiden kalabiomassasta huomattava osa muodostuu kivisimpusta ja kivennuoliaisesta. Vaikka vielä vuoden 1997 kalastustiedustelun perusteella saatiin myös kohtalainen harjussaalessa, harjuksen poikastuotanto näyttää taantuneen voimakkaasti 1980-luvulta. Nykyisin Kuivajoen harjuksen poikastiheydet ovat tasolla, jolla niiden luontaista lisääntymistä ei havaita joka vuosi tarkkailussa mukana olevilla koealoilla, vaikka niitä alueella esiintyisikin”. Raportti jäi Lapin vesitutkimuksen toistaiseksi viimeiseksi raportiksi Kuivajoelta ja tilalle vaihtui Pöyry. Johtavan konsultin tarkoitushakuinen toiminta vie uskottavuuden raporteilta, joiden varassa päätöksenteko turvesoiden luvituksessa tapahtuu. Tilanteeseen tuskin saadaan korjausta nykyisellä järjestelmällä, jossa konsultin valitsee hankkeesta vastaava.

Yksi pääasioista eli vaihtoehtojen VE1 ja VE2 vesienpuhdistusmenetelmien teho on käytännössä jäänyt selvittämättä ja sen seurauksena myös vesistövaikutukset. Sekä arviointiselostuksessa että Natura-arvioinnissa esitetään, että Pyöriäsuon kuivattaminen turvetuotantoon lisää alapuolisen vesistön kuormitusta, mutta ravinne- ja kiintoainekuormitusta voidaan vähentää merkittävästi vaihtoehdossa VE1, jossa kuivatusvedet johdetaan vesistöön pintavalutuskentän kautta, jonka puhdistustehoa pidetään hyvänä. Arvion tekijä osoittaa merkillistä selvänäköisyyttä tai sitten kyse on salaisesta tiedosta, sillä selostuksessa ei pintavalutuskentästä kerrota muuta kuin pinta-alatieto. Kasvillisuusselvityksestä käy ilmi, että pintavalutuskenttä on mesotrofista lyhytkorsirämemuuttumaa. Kuva numero 12 esittää pintavalutuskentäksi suunniteltua aluetta. Vesienpuhdistusmenetelmän arvioimiseksi olisi vähintään käytettävä hyväksi olemassa olevia tuoreita tutkimuksia ja niiden tuottamaa ohjeistusta (esimerkiksi Tukos-projektin tulokset ja Lasse Svanbäckin tutkimukset).

Toteuttamatta jättämisen ympäristövaikutukset

Ennallistamisen mahdollisuuksia ja ympäristöhyötyjä ei ole selvitetty, koska hankkeesta vastaava ei aio suota ennallistaa, vaikka turpeenkaivuusuunnitelma jäisi toteutumatta. Hankkeesta vastaavan tiukassa ohjauksessa jää jälleen kerran olennaisia ympäristövaikutuksia selvittämättä ja arvioimatta.

Suon luonnehdinta pääosin ojitetuksi ja sen seurauksena luontoarvonsa menettäneeksi on kuitenkin harhaanjohtava. Ojitusten ja tilan muuttuneisuuden takia suon katsotaan toteuttavan turpeenottoalueena maankäyttö- ja rakennuslain mukaista alueidenkäyttötavoitetta. Yhteysviranomaisen huomautti ohjelmasta antamassaan lausunnossa, että alueidenkäyttötavoite sisältää myös

vesistövaikutusten huomioon ottamisen. Se on konsultilta unohtunut kokonaan, mutta selostuksessa on sivuutettu kevyesti myös ojitusten nykytilan arviointi. Ojitus mainitaan paikoin harvaksi ja kasvillisuusselvityksen kuva-aineiston perusteella päätellen osa suosta on luonnontilaista tai lähes luonnontilaista ja osa kuivahtanutta, mutta metsätaloudellisesti ojitus on kauttaaltaan suurelta osin epäonnistunut. Suon vesitalous ja virtaussuunnat tulisi selvittää ja arvioida ennallistumisen ja ennallistamisen merkitystä vesien- ja ilmastonsuojelulle sekä monimuotoisuudelle.

Ilmastovaikutukset

Hankkeen ilmastovaikutuksia on käsitelty huolimattomasti, joskin edistystä aiempien arviointien tasoon on havaittavissa. Turpeenkäytön päästöjä tosin on laskettu 300 vuoden ajanjaksolle, kun viralliset päästöraportit lasketaan 100 vuoden jaksolle. Pitempi ajanjakso antaa toiminnanharjoittajan kannalta edullisemman lopputuloksen. Lisäksi esitetyt päästötasot on laskettu teknologian varaan, jota ei vielä ole käytössä ja kalleutensa vuoksi tuskin koskaan tuleekaan yleiseen käyttöön. Nykyisellä teknologialla turpeenpoltton päästöt säilyvät kivihiilen tasolla suopeltoja lukuunottamatta. Keskimääräiseltä turvesuohehtaarilta ilmakehään karkaavan hiilidioksidin määrä on laskettu ohjeistuksen mukaisesti. Pienellä laskutoimituksella siitä olisi saanut näkyviin myös koko Pyöriäsuon hiilivaraston, mikä auttaisi arvioimaan muun muassa metsäenergian ja turpeen ilmastovaikutusten eroja.

Vakuuttelu, että biomassan tuottaminen turvesuon pohjilla vähentäisi turpeen poltosta aiheutuvia päästöjä merkittävästi, on huteralla pohjalla. Biomassa ainoastaan kierrättää ilmakehästä ottamaansa hiiltä kasvin ja ilmakehän välillä ja pysyvämpää varastoa syntyy vain juurten maaperään jättämästä hiilestä. Turvesuohehtaarilta vapautuneeseen hiilimäärään nähden biomassan aikaansaama hiilivarasto on melko merkityksellinen. Ilmastovaikutusten kannalta ilmeisesti parasta olisi ennallistaa ainakin suon harvaan ojitetut alueet, jolloin ne poistuisivat päästöraportoinnin piiristä.

Työllisyysvaikutuksista

Vaihtoehtojen työllisyysvertailussa VE0:n vaikutuksiksi on laskettu vain saamatta jääneet turvetyöpaikat. Olisi myös voinut todeta, että Pyöriäsuon turve voidaan aivan hyvin korvata Ranuan runsaista puuvaroista, sillä käyttökohteeksi kaavailtu Mustikkamaan voimalaitos käyttää polttoaineestaan 75 prosenttia puuta. Puuenergian tarjoamat työpaikat ovat enemmän ympärivuotisia turpeen kausitöihin verrattuna ja Thule-instituutin laskelmien mukaan metsäbiomassa myös työllistää enemmän kuin turve. Pitäisi ottaa huomioon sekin, että puuenergialla joka tapauksessa on kysyntää tulevaisuudessakin, mutta turpeen käyttö loppuu jo lähivuosisikymmeninä.

Natura-arvioinnista

Litokairan Natura-arvioinnissa toistuu puutteellisiin ja virheellisiin laskentaperusteisiin perustuva väite, että VE1:n aiheuttama kuormitus Heinijokeen ja Natura-alueelle olisi vähäisempää kuin Pyöriäsuon nykyinen kuormitus. Selostuksessa puhutaan pelkästään Heinijokesta, ilmeisesti tekijä ei edes tiedä, että myös Kivijoki kuuluu Naturaan Tervoniemelle Pohjois-Pohjanmaan ja Lapin maakuntien rajaan saakka. Tämä lisää oleellisesti aluetta, johon hankkeen haitalliset vaikutukset kohdistuvat.

Loppupäätelmissä, jolloin edelleen puhutaan vain Heinijoesta, arvellaan Pyöriäsuon heikentävä vaikutus aapasoiden luontotyyppille vähäiseksi, koska se rajoittuu pääosin kevättulvan aikaan. Tällöin jätetään jälleen ottamatta huomioon se, että kevättulvan aikaiset päästöt saattavat olla huomattava osa koko vuoden päästöistä. Suuri osa Pyöriäsuon hankealueesta on nykytilassaan heikosti kuivatettua ja jopa luonnontilaista, joten sen kuivattamisen vesistövaikutukset voivat olla luonnontilaisen suon tapaan hyvin suuria ja vaarantaa Heinijoen ja Kivijoen varren aapasoiden luonnontilaa.

Litokairan Natura-alue on suurin Napapiirin eteläpuolella luonnontilaisena säilynyt aapasuokokonaisuus koko Euroopassa ja erämaaluonnon suojelun kannalta Suomen merkittävimpiä alueita. Sen hoito- ja käyttösuunnitelman tavoitteena on säilyttää alueen erämainen luonne vetovoimatekijöineen, tukea sen nykyisen kaltaista käyttöä ohjaamalla luontomatkailu ja virkistyskäyttö alueen reunaosille. Tällöin alueen ydinosassa liikkuisivat pääasiassa vain harvalukuiset, vaateliaissa olosuhteissa viihtyvät vaeltajat.

Käsitteenä erämaa merkitsee laajaa tietöntä aluetta, jossa ihmistoiminnan vaikutus näkyy ja tuntuu mahdollisimman vähän. Erämaakäsitteeseen oleellisena kuuluu maiseman ja luonnon koskemattomuuden lisäksi luonnonrauha. Tämä on elämän edellytys myös monille aroille erämaalajeille, suurpedoille ja suurille petolinnuille, joille Litokaira on tärkeä turvapaikka. Litokairan Natura-lomakkeessa mainitaan kolme uhanalaista lintulajia sekä nisäkkäistä susi, karhu ja ilves sekä saukko. Vaikutuksia niihin eikä myöskään luontodirektiivin liitteen IV a lajeihin ole selvitetty.

Melua on arvioitu lähiasutukselle, mutta sen vaikutusten arviointi alueen erämaisille ja häiriöherkille lajeille tai alueen virkistyskäytölle puuttuu. Etenkin hiljaisena kesäyönä turvekoneiden melu kantautuu selkeänä kilometrien päähän suojelualueelle. Tässä yhteydessä ei voida puhua mistään desibelirajoista, sillä ihmistoiminnan aiheuttama melu ei yksinkertaisesti kuulu erämaan äänimaisemaan.

Ympäristönsuojelulain 3 §:n mukaan Litokairan Natura-arviossa olisi tullut arvioida myös ihmistoiminnan aiheuttama melu, josta voi aiheutua haittaa luonnolle ja sen toiminnoille sekä ympäristön yleiseen virkistyskäyttöön soveltuvuuden vähentymistä. Näin ei ole menetelty. Koska Natura-arvio on tehty puutteellisesti, ei myöskään voida katsoa, että hakija olisi lain 5 §:n tarkoittamalla tavalla selvillä hankkeen ympäristövaikutuksista.

Viittaamme myös korkeimman hallinto-oikeuden päätökseen Ranuan Nuolisuon turpeenottohakemuksesta 29.2.2008 (taltionumero 404). Kielteisessä päätöksessään korkein hallinto-oikeus totesi muun muassa, että "yhdessä nykyisten ja odotettavissa olevan kuormituksen kanssa Nuolisuon turvetuotannon aiheuttama kuormitus merkitsisi ympäristönsuojelulain 3 §:n 1 momentin 1 kohdassa tarkoitetun pilaantumisen aiheutumista Kivijoessa ja sen alapuolisessa vesistössä siinä määrin, että siitä aiheutuisi merkittävää ympäristön pilaantumista tai sen vaaraa. Pilaantuminen ilmenisi muun ohella haittana luonnolle ja sen toiminnoille sekä ympäristön yleisen viihtyisyyden ja yleiseen virkistyskäyttöön soveltuvuuden vähentymisenä. Lapio-ojan ja Papinojan sekä niiden lähiympäristön osalta turvetuotannon kuivatusvesien johtamisesta aiheutuisi erityisten luonnonolosuhteiden

huonontumista kysymyksessä olevalla poikkeuksellisen arvokkaalla luonnontilaisena säilyneellä erämaakokonaisuudella."

Kokonaisvaikutuksiltaan Pyöriäsuon hanke vaarantaa Litokairan Natura-alueen koskemattomuutta ja eheyttä siten, että sille ei voida myöntää ympäristölupaa. Niin selostus kuin Natura-arviointi sekä korkeimman hallinto-oikeuden Nuolisuo-alueen päätös osoittavat hankkeen toteuttamiskelvottomaksi.

Paliskuntain yhdistys

VAPO Oy suunnittelee turvetuotantoalueen perustamista Ranuan Pyöriäsuolle. YVAssa tarkastellaan vaihtoehtoisina vesienkäsittelymenetelminä joko ympärivuotista pintavalutuskenttää (VE 1) tai sulanmaan aikaista kemikalointia yhdistettynä talven laskeutusaltaisiin ja virtaamasäätöön (VE 2). Alueen pinta-ala on tuotantovaiheessa 157,2–165,1 ha, josta suurin osa on metsäojitettua aluetta.

Pyöriäsuon turvetuotantoalue sijaitsee Kuukkaan paliskunnassa. Paliskunnan suurin sallittu poroluku on 1 500 eloporoa ja maapinta-ala on 1 345 km². Poronhoitajia oli 65 poronhoitovuonna 2010–2011. Pyöriäsuon turvetuotantoalue tulee sijoittumaan pääasiassa paliskunnan syyslaidun- ja rykimäalueelle. Alueen ojanvarret ovat porojen kesäaikana hyödyntämiä lehtilaitumia. Alueen poronhoito perustuu luonnolaitumien ja porojen luontaisen laidunkierroksen ympärivuotiseen hyödyntämiseen. Turvetuotannolla tulee olemaan vaikutuksia alueen poroelinkeinoon.

Poronhoitolaki ja valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet

Poronhoitolaki (848/1990) (PHL) on erityislaki, joka tulee ottaa huomioon poronhoitoalueella toimittaessa. Poronhoitolakia ei ole tunnistettu YVA-selostuksessa. Poronhoitolaki turvaa elinkeinon aseman ja säättää poronhoidolle vapaan laidunnus- ja poronhoito-alueen: "Poronhoitoa saadaan tässä laissa säädetyin rajoituksin harjoittaa poronhoitoalueella maan omistus- tai hallinto-oikeudesta riippumatta." (PHL 3§). Poronhoitolain (53 §) säädetään myös että "suunnitellessaan valtion maita koskevia, poronhoidon harjoittamiseen olennaisesti vaikuttavia toimenpiteitä, valtion viranomaisen on neuvoteltava asianomaisen paliskunnan edustajan kanssa."

Poronhoitolain ja muun lainsäädännön lisäksi poroelinkeinoja turvataan myös valtioneuvoston päätöksellä valtakunnallisista alueidenkäyttötavoitteista. "Luonto- ja kulttuuriympäristöinä erityiset aluekokonaisuudet" – luvun yleistavoitteissa todetaan: "Poronhoitoalueella on turvattava poronhoidon alueidenkäytölliset edellytykset." MRL:n mukaan alueiden käytön suunnittelussa on huolehdittava valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden huomioon ottamisesta siten, että edistetään niiden toteuttamista.

Poroelinkeinoon kohdistuvia vaikutuksia

Paliskunnan alueelle tuleva turvetuotanto aiheuttaa aina erilaisia haittoja ja menetyksiä poroelinkeinoille. Muun muassa laidunalueet vähenevät ja pirstoutuvat pienempiin osiin. Poronhoidon toiminta vaikeutuu ja työmäärä lisääntyy.

Turvetuotantoalueiden ojat ovat tyypillisesti jyrkkäreunaisia ja niin syviä etteivät poron jalat yllä pohjaan. Lisäksi pohja on usein upottava ja lietteinen, ja kylmä vesi

kangistaa etenkin pienen vasan nopeasti. Porot todennäköisesti hakeutuvat turvesuolle keskikesällä räkkäaikana. Tällöin varsinkin vasa hukkuu ojiin, kun ne eivät pääse emiensä perässä niiden ylitse esimerkiksi paetessaan petoa tai koneita, tai muuten kulkiessaan ojien yli. Turvetuotantoalueilla tapahtuvat porotuhot kohdistuvat tyypillisesti tiettyjen poronmistajien porokarjoihin, jotka perinteisesti laiduntavat kyseisillä alueilla. Tämä lisää vaikutuksen merkittävyyttä.

Myös turvetuotannon aiheuttama liikenteen lisääntyminen tulee todennäköisesti aiheuttamaan suoria vahinkoja porotaloudelle. Porokolarien määrä alueella tulee kasvamaan. Tyypillisesti porokolarit tapahtuvat marras-tammikuussa ja raskaan liikenteen osuus on niissä huomattava. Turvetta tullaan ajamaan rekoilla soilta pääasiasa lämmityskaudella ja ajoreitit ovat tieosuuksilla, joiden kautta porot liikkuvat tähän vuodenaikaan. On paliskuntia, joissa turverekat aiheuttavat suurimman osan liikennevahingoista. Liikennevahingoissa menetettyjen siitoseläinten tulevien vuosien tuotto jää poronmistajalta saamatta.

Turvetuotantoon liittyy uhka porojen laidunnusoikeuden pysyvistä menetyksestä turvetuotantoalueiden poroelinkeinolle sopimattomassa jälkikäytössä. Suot ovat yksi tärkeimmistä luontotyypeistä poronhoitoalueella. Turvetuotantoalueiden jälkikäytöstä ei saa aiheutua paliskunnalle uusia kustannuksia, kuten aitaamisvelvollisuutta (esim. viljelykset), varsinaisen turvetuotannon päättymisen jälkeen. Poronhoidon kannalta paras jälkikäyttötapa on alueen soistaminen uudelleen.

Kuukkaan paliskunta on myös ilmaissut huolensa turvetuotantoalueen vesistö- ja pölyvaikutuksista, jotka vaikuttavat esimerkiksi porojen juomavesiin. Paliskunnan mukaan useita alueen jokia on jo pilattu turvetuotannon humuspäästöillä.

Ympäristövaikutusten arviointi

Turvetuotannon vaikutuksia poroelinkeinolle on arvioitu jonkin verran. YVA-selostuksen poroelinkeinoa koskeva nykytilan kuvaus on kuitenkin suppea ja alueen merkitystä elinkeinolle tai alueen käyttöastetta ei ole kuvattu. Selostuksen sivulla 29 mainitaan, että paikallista poroisäntää on kuultu, mutta nykytilanselvityksessä viitataan pelkästään Paliskuntain yhdistyksen arviointiohjelmasta antamaan lausuntoon. Jää epäselväksi, onko poroisäntään oltu yhteydessä ja miten tai mitä hänen kanssaan on keskusteltu. Myöskään asukaskyselyssä ei ole esitettyjen tulosten perusteella kysytty esimerkiksi sitä, käytetäänkö aluetta poronhoitoon tai miten hanke siihen vaikuttaisi.

Tuotannon aiheuttamia vaikutuksia poroelinkeinolle vähätellään. Arvioinnissa käytetään myös osin virheellisiä väittämiä ja termejä. Porot eivät esimerkiksi vapaaehtoisesti "liiku ojissa" kerääntyessään turvetuotantoalueille räkkäaikana, kuten selostuksesta voisi päätellä, vaan ne joutuvat ojiin esimerkiksi paetessaan tai muuten kulkiessaan niiden yli. Alueen ojiin hukkuvien porojen määriä ei ole arvioitu. Alueella on ainoastaan yksi poroisäntä, paliskunnan "puheenjohtaja", ja muut alueella työskentelevät (joiden työmäärän arvioidaan lisääntyvän s. 74) ovat poromiehiä tai poronmistajia. Turpeen kuljetuksen rekkaliikenteen aiheuttamat liikennevahingot eivät ole "pienempi haitta", sillä koko paliskunnan liikennevahingoista huomattava osa tapahtuu turverekkojen aiheuttamina. Liikenteen lisääntymisen vaikutuksia porokola-

reiden määrään ei ole selvitetty. Kaiken kaikkiaan turvetuotannon yhteisvaikutuksia paliskunnan alueella ei ole selvitetty.

Mikäli toiminta alkaa, VAPO Oy tulee ympäristöluvassa velvoittaa huomioimaan toiminnassaan porojen vapaa laidunnus ja poromiesten liikkuminen alueella. Turvallisuutta turvetuotantoalueella ja tuotannosta aiheutuvien haittojen minimointia voidaan toteuttaa eri tavoin. Turvetuotantoalueiden aitaaminen, ojien loiva profiili, ojiin toteutettavat riittävät luiskaukset ja kulkusillat ojien yli parantavat porojen ja poronhoitajien turvallisuutta. VAPO Oy:lle ja sen palveluksessa tai siihen sopimussuhteessa oleville tulee ympäristöluvassa asettaa vahinkojen estämisvelvollisuus. Myös yhteydenpito osapuolten välillä on välttämätöntä. Mikäli vahinkoja tapahtuu, niistä tulee aina tiedottaa paliskuntaa. VAPO Oy:n tulee korvata ojiin hukkuneet porot täysimääräisesti, esimerkiksi liikennevahinkokorvausten mukaisesti. Poroilla on oikeus olla alueella ja toimijalla on velvollisuus estää vahingot tai maksaa aiheuttamansa tuho yksityiselle omaisuudelle. Myös liikennevahinkojen vähentämiseen tulee kiinnittää huomiota. Alueen jälkikäyttö tulee suunnitella niin, että siitä ei aiheudu lisähaittaa poroelinkeinolle. Muutenkin hankkeen suunnittelussa ja alueella toimimisessa tulee ylläpitää jatkuvaa vuoropuhelua. Mikäli turvetuotanto alkaa, tulee sen vaikutuksia seurata myös porotalouden osalta. Tällöin ennalta arvaamattomiinkin haittoihin pystytään puuttumaan. Seuranta auttaisi myös vaikutusten arviointia tulevaisuudessa.

YVA-selostuksessa ei ole esitetty porotalouden näkökulmasta vertailuja vaihtoehtojen kesken. YVAssa tutkittavissa päävaihtoehtoissa VE 1 ja VE 2 ei kuitenkaan lie ne porotalouden kannalta merkitystä kumpaa lähdetään toteuttamaan, kunhan vedet puhdistetaan parhaalla mahdollisella tavalla. Alavaihtoehtoista A ja B vähemmän haittaa aiheuttaa vaihtoehto B, sillä se on pinta-alaltaan pienempi.

Kuukkaan paliskunnan lausunnot tulee ottaa huomioon painoarvoltaan merkittävänä turvetuotannon jatkosuunnittelussa, luvituksessa ja alueen jälkikäytöstä päätettäessä.

Paliskuntain yhdistys korostaa myös toimijoiden välisen vuoropuhelun tärkeyttä vaikutusten minimoinnissa ja seurannassa. Mikäli toiminta aloitetaan, VAPO Oy:n, turvetuotantoalueilla toimivan urakoitsijan ja Kuukkaan paliskunnan välille tulee kehittää toimiva yhteydenpitojärjestelmä. VAPO Oy:n tulee kompensoida poroelinkeinolle aiheuttamansa haitat ja menetykset täysimääräisesti.

Kemin-Tornion lintuharrastajat Xenus ry

Kemi-Tornion Lintuharrastajat Xenus ry on tutustunut pyynnöstä 1.3.2012 päivättyyn Ramboll Oy:n tekemään YVA-selvitykseen. Kemi-Tornion Lintuharrastajat Xenus ry esittää, että Pyöriäsuon luontoarvot ja hankkeen sijainti hyvin lähellä Ranuan kirkonkylän asutusta otettaisiin hankkeessa paremmin huomioon.

Turvesuon käyttöäksi arvioidaan 20-30 vuotta, mutta hankkeen luontoarvot, esimerkiksi linnusto on laskettu vain kahtena päivänä. Havaintoja on sittemmin vähän tarkistettu muiden selvitysten yhteydessä, mutta suon linnustosta ei ole näitä kahta päivää edeltäviä havaintoja lainkaan. Katsommekin, että vaikutuksiltaan näin pitkäkestoisen hankkeen selvitykset tulisi olla ajallisesti ja lajistollisesti kattavampia ja

seurantaa tulee olla myös hankkeen toteutusvaiheessa. Näin varsinkin siksi, koska viime aikoina on voimakkaasti arvosteltu turveteollisuuden tuottamia ympäristöpäästöjä. Selvitysten tulisi kattaa tilanteet ja tuotannon päästöt, joita tarkastellaan vielä 2030-2040 luvullakin ja jotka vielä silloinkin ovat hyväksyttävissä.

Turveteollisuus Vapo mukaan lukien on toistuvasti kertonut, että luonnontilaisia avosoita ei oteta enää turveteollisuuden turpeenottoalueiksi ja samanlainen linjaus oli turvestrategiatyöryhmän lopputulos viime talvena. Ojittamattomia suotyypppejä on Pyöriäsuon 300 hehtaarin selvitysalueesta 70 hehtaaria. Osa tästä pinta-alasta on rehevämpää mesotrofista suota, missä on kasviston ja linnuston kannalta kaikkein uhanalaisimmat lajit. Erityisesti Hirsisuolla on suuret suojeluarvot. Se edustaa koko alueen parhaita luonnontilaisia soita, jota silti esitetään otettavaksi turveteollisuuden käyttöön.

Alueella havaituista 31 pesivästä lintulajista löytyi Pyöriäsuolta 10 pesivää lajia. Näistä valtakunnallisesti uhanalaisia on keltavästäräkki (VU), joita oli suolla neljä (4) paria. Laji on viime vuosina suuresti vähentynyt, mistä kielii jo sen päätyminen uhanalaisten listalle. Keltavästäräkkien määrä Pyöriäsuolla suotyyppit huomioon ottaen on vähintäänkin kohtuullinen eikä vaatimaton kuten YVAN linnustaselvitys väittää. Selvityksen väite, että keltavästäräkki on Pohjois-Suomen runsain suolintulaji, ei voi pitää paikkaansa (Liite, Linnustaselvitys, ss. 3-4).

Euroopan unionin lintudirektiivin liite 1 pesimälajeja suolla ovat liro (7 paria) ja laulujoutsen (1 pari). Esityksen käsitys, että suolla liron pesimäkanta on kohtuullinen tai tavanomainen, on mielestämme väärä.

Suo on liron kannalta erinomainen pesimäsuu. Laulujoutsenen ainut pesäpaikka suolla häviää kuivatuksen yhteydessä ja lähisoilla ja lammilla pesinee jo omat joutsenet.

Nuolihaukan (alueellisesti uhanalainen, RT) ei arveltu pesivän suolla, eikä se avosuolla tai taimistoissa voikaan pesiä, mutta avosuot sudenkorentoineen ovat nuolihaukan pääasiallisimpia ruokailupaikkoja. Pyöriäsuolla on suuri merkitys tämän Ranualla harvinaisen ja yleislevinneisyydeltään eteläisen haukan esiintymiselle.

Suon linnustossa on muitakin erityisseurattavia tai suojelustatuksen omaavia lintulajeja, joita esiintyy vain parhaimmilla rimmikkoisilla tai avosoilla esimerkiksi jänkäkurppa ja valkoviklo sekä suonlaiteiden riekot. Alueen riekkokanta lienee normaalioloissa selvästi laskennassa havaittua yhtä paria suurempi, mutta sillä hetkellä riekkokanta oli alimmillaan.

Käsitys, että suon kuivatukset ja turpeenotto siirtäisivät lintujen pesimäympäristöjä vain 20-100 metriä tuotantoalueen reunasta sivuun, ei voi olla totta. Suon reunat kuivuvat nekin ojituksen seurauksena, eivätkä rimmikkojen tai avosoiden lajit siirry kuivalle maalle pesimään. Väite, että arat petolinnut siirtyisivät vain 100-500 metriä suolta sivuun, ei perustune mihinkään.

Yhteenvedossa lintujen elinympäristön muutosten vaikutuksia suolintujen elinympäristön muutokseen on vähätelty (ss. 76-79). Muutos suolintujen kannalta on todella merkittävä ja se kohdistuu sitä paitsi vielä suojeltaviin ja direktiivilajeihin. Turvetuo-

tannon vaikutuksia linnustolle on raportissa mielestämme selvästi kaunisteltu eivätkä tehdyt selvitykset anna pohjaa raportissa yleistetyille väitteille.

Punakämmekän (*Dactylorhiza intermedia*) esiintymät ovat Ranuan seudun karuilla soilla kovin harvalukuiset. Lajihan on valtakunnallisesti uhanalainen (VU). Uhanalaisten lajien, niin lintujen kuin kasvien esiintyminen, ei ole muuttanut millään tavalla Vapon tuotantoalueen rajauksia. Uhanalaislajien esiintymien tai pesäpaikkojen säilyttämisellä ei käsittääksemme kuitenkaan ratkaisevasti pienennettäisi turpeenoton vuosittaisia määriä. Uhanalaisten lajien säilyttämiseksi ja suon vesitalouden hoitamiseksi niiden esiintymissä/pesäpaikoilla tulisi tehdä paljon enemmän todellista suojelutyötä.

Pölypäästöjen takia vain 1b on ainoa toteuttamiskelpoinen vaihtoehto. Silti pölyä kulkeutuu kuivalla säällä huomattavia ja haittaa aiheuttavia määriä lähimpien talojen ympäristöön. Kiintoaineiden kulkeutuminen vesistöön tulisi estää todella tehokkaasti, jotta Nuolisuo ojitusten kaltaiset turvekulkeumat eivät leviäisi Heini- tai Kivijokeen asti tai vielä pidemmälle Natura- ja soidensuojelualueille.

Kannatamme 0-vaihtoehtoa ja esitämme, että hanketta ei toteuteta. Jos hanke jostakin syystä olisi toteutettavissa, kannatamme vain vaihtoehtoa 1b. Se kuitenkin niin, että vetisen Hirsisuon avo-osuus rajataan kokonaan hankealueen ulkopuolelle ja että siellä pesivien lintujen pesäpaikat sekä siellä tavattavien harvinaisten kasvien esiintymät säilytetään muuttamattomina.

Ranuan Vesihuolto Oy

Pyöriäsuon suunnitellun turvetuotantoalueen halki kulkee Ranuan Vesihuolto Oy:n runkovesijohto. Tämä tulee ottaa huomioon aluetta suunniteltaessa ja rakentaessa.

Henkilö A

Vaadin, että turvetuotantoaluetta pienennetään ja tuotantolupaa ei myönnetä hakemuksen mukaisesti vaan alueen länsi- ja koillisosa on rajattava tuotantoalueen ulkopuolelle ja Vapo Oy:lle ei tule myöntää missään tapauksessa tuotantolupaa karttaliitteeseen rajaamalla alueelle.

Perustelut:

Alueen välittömässä läheisyydessä sijaitsee pysyvää asutusta ja turvetuotanto suunnitellulla alueella aiheuttaa kohtuutonta haittaa mm. pölyn-, melun ja työmaaliikenteen muodossa.

Toisekseen alueelle suunniteltu tuotantoalue lähes ympäröi omistamani Pyöriäsuon tilan (RN:o 249:0) maat itä-, etelä- ja länsipuolelta. Samoin omistamani maiden ja alueen virkistyskäyttö vaikeutuu tai käy jopa mahdottomaksi, jos tuotantoalue käytännössä lähes ympäröi omistamani maa-alueet. Tilalla sijaitsee myös käytössäni oleva asuinrakennus, jonka etäisyys suunniteltuun tuotantoalueeseen on suunnitelmaversiosta riippuen jopa alle sata metriä (100 m), jota ei missään tapauksessa voida pitää sallittavana.

Minimietäisyytenä suunnitelman kaltaiselle tuotannolle voidaan pitää 1000 metriä ja se toteutuu rajaamalla vaatimani alue pois tuotantoalueesta. Rajaamalla ko. alue pois tuotannosta myös Ranuan kirkonkylän ympäristöhaitat pienenevät, kun etäisyys kuntakeskukseen kasvaa suunnitelman mukaisesta noin 2 kilometristä lähes kolmeen kilometriin.

YHTEYSVIRANOMAISEN LAUSUNTO

Ympäristövaikutusten arvioinnista annetun lain tavoitteena on edistää ympäristövaikutusten arviointia ja yhtenäistä huomioon ottamista suunnittelussa ja päätöksenteossa sekä samalla lisätä kansalaisten tiedonsaantia ja osallistumismahdollisuuksia.

Arviointiselostuksessa on selvitetty Vapo Oy:n Pyöriäsuon turvetuotantohankkeen ympäristövaikutuksia. Yhteysviranomaisen lausunnossa tarkastellaan, onko arviointiselostuksessa esitetyt vaikutukset käsitelty YVA-lain ja -asetuksen sekä arviointiohjelman ja siitä annetun yhteysviranomaisen lausunnon mukaisesti.

Hankkeesta on tehty myös luonnonsuojelulain (LSL, 1096/1996) 65§:n mukainen Natura-arviointi, josta Lapin ELY-keskus antaa erillisen lausunnon.

Ottaen huomioon arviointiselostuksesta annetut lausunnot ja mielipiteet Lapin ELY-keskus esittää yhteysviranomaisena seuraavaa.

Hankekuvaus

Arviointiselostuksessa on esitetty selkeästi Pyöriäsuon turvetuotantoalueen sijainti, hankkeesta vastaava ja suunniteltu toiminta. Hankkeen tarkoituksiksi ja perusteluksi esitetään alueellisen energiahuoltovarmuuden turvaaminen. Pyöriäsuon turvetuotantoalue vastaa lisääntyneeseen turpeen kysyntään, korvaa lähivuosina tuotannosta poistettavia alueita ja turvaa osaltaan polttoturvetuotimien riittävyyttä Lapin energiahuollossa.

Yhteysviranomainen katsoo, että hankkeesta vastaava on arviointiselostuksessa perustellut hanketta liiketaloudellisilla ja toiminnallisilla näkemyksillä. Yhteysviranomainen katsoo, että hankkeen tarkoituksesta ja sen perusteluista on esitetty ympäristövaikutusten arvioinnin kannalta riittävä selvitys.

Hankekokonaisuuden määrittelyssä on otettu huomioon eri toteutusvaihtoehtojen edellyttämä maankäyttötarve ja tarvittavat toimenpiteet. Tiedot hankkeen laajuudesta on esitetty myös karttapiirroksin.

Hankkeesta on esitetty yleisellä tasolla vesienkäsittelyrakenteiden kuvaukset, tuotantomenetelmien kuvaukset ja hankkeen elinkaaritarkastelu. Arviointiselostuksessa ei ole esitetty yksityiskohtaista hankesuunnitelmaa eikä vesiensuojelurakenteiden suunnitelmia eikä tarkempia selvityksiä pintavalutukseen tarkoitettusta alueesta, sen mitoituksista ja toimivuuden arvioinnista, mikä osaltaan heikentää arviointia.

Mikäli hanke etenee lupavaiheeseen, ympäristölupahakemuksessa on esitettävä yksityiskohtainen hankesuunnitelma mukaan lukien suunnitelma vesiensuojelurakenteista

suunnitelmapiiirroksineen ja mitoitustietoineen.

Hankkeen elinkaari jakaantuu kunnostus-, tuotanto- ja jälkikäyttövaiheeseen. Lisäksi toiminnassa on huomioitava omana vaiheena mahdolliset poikkeustilanteet. Arviointiselostuksessa on tarkasteltu hankkeen kunnostus-, tuotanto- ja jälkikäyttövaiheita. Sen sijaan poikkeustilanteista, kuten kesäkaudella mahdollisista tulipaloista, patojen murtumisista poikkeuksellisten rankkasateiden seurauksena sekä työkonoiden poltto-aineiden ja kemikaalien varastoinnissa ja kuljetuksissa tapahtuvat onnettomuudet ja vuodot, ei arviointiselostuksessa ole tarkasteltu.

Mikäli hanke etenee lupavaiheeseen, ympäristölupahakemuksessa on esitettävä arvio toiminnan riskeistä, suunnitelma onnettomuuden estämiseksi tarkoitetuista toiminnoista ja varautumiseen häiriötilanteiden varalle.

Muut luvat ja hankkeen aikataulu sekä hankkeen liittyminen muihin suunnitelmiin

Arviointiselostuksessa on esitetty hankkeen liittymistä muihin hankkeisiin ja suunnitelmiin ja niiden merkitystä hankkeelle. Arviointiselostuksessa on myös esitetty hankkeen toteuttamisen edellyttämät mahdolliset eri viranomaisten luvat ja päätökset.

Hankkeen YVA-menettelyn aikataulu on esitetty selostuksessa kaaviona. Selostuksessa ei ole esitetty arviota ympäristöluvan hakemisen ajankohdasta.

Arviointimenettelyn sovittaminen yhteen muiden lakien mukaisiin menettelyihin

YVA-lain 3 ja 5 §:n mukaan arvioinnissa on mahdollisuuksien mukaan sovittava yhteen muun lainsäädännön edellyttämät selvitykset ja muut menettelyt. Tätä YVA-menettelyä ei ole yhdistetty maankäyttö- ja rakennuslain mukaiseen kaavoitusmenettelyyn.

Pyöriäsuon lounaisosasta lähimmillään noin 2,2 km itään sijaitsee Litokairan Natura-alue (FI1103827,SCI/SPA). YVA-menettelyyn sisältyy luonnonsuojelulain 65 §:n mukainen hankkeen vaikutusten arviointi läheisen Natura 2000 –alueen suojeluperusteisiin. Lapin ELY-keskus antaa LSL:n 65 §:n tarkoittaman lausunnon erikseen. Tässä YVA-lain tarkoittamassa yhteysviranomaisen lausunnossa ei siten käsitellä hankkeen vaikutuksia em. Natura-alueiden luontoarvoihin.

Hankevaihtoehtojen käsittely

Hankkeen nollavaihtoehtona (VE0) on tarkasteltu hankkeen toteuttamatta jättämistä. Nollavaihtoehto toimii vertailukohtana toteutusvaihtoehdolle ympäristövaikutuksia arvioitaessa. Varsinaisia toteutusvaihtoehtoja on kaksi (VE1 ja VE2), jotka poikkeavat toisistaan erilaisten vesiensuojeluratkaisujen suhteen. VE1:ssä puhdistusmenetelmänä on ympärivuotinen pintavalutuskenttä ja VE2:ssa laskeutusallas ja sulan maan aikana kemikalointi. Molemmissa vaihtoehdoissa on myös alavaihtoehdot A ja B, joissa tuotantoalueen pinta-alat poikkeaa toisistaan, koska asutus huomioidaan tuotantoalueen rajoituksissa. Kuivatusvesien johtamisreitti on molemmissa vaihtoehdoissa Laskuoja-Heinijoki-Heinijoki-Kivijoki.

Vaihtoehtojen tarkastelua on tarkistettu arviointiohjelmasta annetun yhteysviranomaisen lausunnon pohjalta. Arviointiohjelmassa esitetty vaihtoehto 1 on pudotettu pois vanhentuneen vesienkäsittelymenetelmän vuoksi. Tuotantoalue on pienentynyt 230 - 240 ha:sta 157,2 -165,1 ha:iin. Arviointiselostuksessa ei ilmene selkeästi, mitkä alueet on jätetty ulkopuolelle. Asutus ja muut häiriölle alttiit kohteet on huomioitu alavaihtoehdoissa.

Yhteysviranomaisen edellytti arviointiohjelmasta antamassaan lausunnossa, että alueen jälkikäyttöä tulee myös tarkastella realistisin vaihtoehdoin ja niiden vaikutuksia. Jälkikäyttömuotojen tarkastelu on eräs keskeinen osa hankkeen koko elinkaaren tarkastelua. Arviointiselostuksen kohdassa 6.5 on esitelty esimerkein jälkikäyttöä ja niiden ympäristövaikutuksia. Jälkikäyttövaihtoehtoja ovat mm. metsän kasvatus, ravintokasvien tai energiakasvien viljely, kosteikko, lintujärvi tai soistaa uudelleen. Tuotantoalueen jälkikäyttömahdollisuuksia tullaan selvittämään toiminnan aikana ja lopullinen päätös jälkikäytöstä tehdään hyvissä ajoin ennen toiminnan päättymistä. Jälkikäyttövaihtoehdon valintaan tulevat vaikuttamaan esim. sen hetkinen energia- ja maatalouspolitiikka.

Yhteysviranomaisen mielestä arviointiselostuksessa olisi tullut esittää ainakin alustava tarkastelu hankkeeseen soveltuvista jälkikäyttömahdollisuuksista ja jälkikäyttöön vaikuttavista perustiedoista.

Vaikutukset ja niiden selvittäminen

Yleistä

YVA-lain vaatimusten mukaisesti arviointiselostuksessa on käsitelty hankkeen välittömiä ja välillisiä vaikutuksia ihmisten terveyteen, elinoloihin ja viihtyvyyteen, maaperään, vesiin, ilmaan, ilmastoon kasvillisuuteen, eliöihin ja luonnon monimuotoisuuteen, yhdyskuntarakenteeseen, rakennuksiin, maisemaan, kulttuuriperintöön ja luonnonvarojen hyödyntämiseen sekä edellä mainittujen tekijöiden keskinäisiin vuorovaikutussuhteisiin.

Hankkeen merkittävimmät ympäristövaikutukset muodostuvat suon luonnontilan muutoksesta, turvetuotantoalueen kuivatuksesta aiheutuvista vesistövaikutuksista sekä tuotantotoiminnasta ja turpeen kuljettamisesta aiheutuvista pöly- ja meluvaikutuksista.

Vaikutusarvioinnin perustana on ympäristön nykytilan kuvaus. Turvetuotannolla on vaikutuksia lähiympäristöön eniten vesistö- ja ilmakehän kautta. Vaikutukset kohdentuvat suo- ja vesiluontoon sekä lajistoon, virkistyskäyttöön, alapuolisten vesistöjen veden laatuun ja virtauksiin sekä asumisviihtyvyyteen. Pohjavesivaikutukset jäivät Pyöriäsuon tapauksessa jo ennakkotietojen perusteella hyvin vähäisiksi. Lisäksi arvioitiin turvetuotannon ottamisesta aiheutuvia ilmastovaikutuksia sekä vaikutuksia porotaloudelle.

Ympäristövaikutusten arviointi on tehty pääasiassa asiantuntija-arvioina käyttäen hyväksi jo tehtyjä tutkimuksia ja selvityksiä sekä tarvittavilta osin uusia selvityksiä. Arviointimenetelmät on kuvattu kunkin arvioitavan tekijän kohdalla. Kunkin arvioitavan tekijän kohdalla on myös esitetty vaihtoehtojen vertailu. Selostuksessa on myös koottu taulukkomuotoon sanallinen yhteenveto vaikutusten arvioinnista vaihtoehdoittain. Maastossa tehtyjen arviointien tekijät ja heidän asiantuntemus on esitetty kussakin raportissa, jotka

ovat arviointiselostuksen liitteinä.

Seuraavassa tarkastellaan esitettyjä vaikutuksia arviointitekijöittäin ja esitetään yhteysviranomaisen kannanotto arvioinnin riittävyteen.

Vaikutukset maankäyttöön ja kaavoitukseen

Alueella ei ole asemakaavaa tai yleiskaavaa. Hankealue on osoitettu maakuntakaavassa turpeen ottoon, joten toiminta on maakuntakaavan mukaista.

YVA-selostuksessa on tunnistettu hankkeen suhde valtakunnallisiin alueidenkäyttötavoitteisiin. Hankkeessa on otettu huomioon valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet ja se edistää valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden toteuttamista.

Vaikutukset liikenteeseen ja liikkumiseen

Arviointiselostuksen mukaan energiaturpeen kuljetukset keskittyvät lähinnä lokakuu-huhtikuu väliselle lämmityskaudelle. Ympäristöturvetta toimitetaan ympäri vuoden tilausten mukaan. Toiminnassa käytettäviä työkoneita ja traktoreita tuodaan työmaalle 2-3 kertaa tuotantokauden aikana. Lisäksi tuotantokaudella on kevyttä liikennettä ja jossain määrin muuta raskasta liikennettä. Kuljetusreitit Pöyriäsuolta ovat Ranuan suuntaan olemassa olevia teitä pitkin kantatielle 78 ja siitä edelleen joko Rovaniemen tai Kemmin suuntaan.

Liikennemäärän suhteellista kasvua on arvioitu vertaamalla vuotuista turvekuljetusten liikennemäärä kuljetusreittien vuoden 2010 vuotuisen liikennemäärään. Vuosittain hankealueelta on arvioitu tulevan noin 960 rekkakuljetusta. Päivittäisen raskaan liikenteen arvioidaan lisääntyvän 19-32 ajosuoritteella päivässä. Tämä lisää Heinisuontien raskaan liikenteen keskimääräistä vuorokausiliikenteen määrää merkittävästi nykytilanteeseen verrattuna.

Arviointiselostuksessa on arvioitu raskaan liikenteen kasvun vaikutus liikenneturvallisuuteen ja mietitty sille lieventämiskeinoja, kuten arviointiohjelmasta annetussa lausunnossa Lapin ELY-keskus edellytti.

Suunnitellun hankealueen eteläpuolelta kulkee yksi Ranuan moottorikelkkaurista. Turvetuotannon aloittamisella ei ole vaikutusta moottorikelkkailuun, koska ura jää suunnitellun tuotantoalueen ulkopuolelle.

Vaikutukset maa- ja kallioperään ja pohjavesiin

Arviointiselostuksessa ei ole esitetty mainintaa arvioitavista vaikutuksista kallio- tai maaperään. Maaperään kohdistuvat vaikutukset ovat turvetuotantohankkeessa suuret, koska turvetuotannossa hyödynnetään eloperäistä maakerrostumaa, mikä merkitsee pintakerroksen häviämistä. Hankealueen ojitukset vaikuttavat alapuolisen ja tuotantoaluetta ympäröivän alueen vesitalouteen ja pohjaveden muodostukseen.

Arvioinnissa on todettu, että Pöyriäsuon välittömässä läheisyydessä ei ole luokiteltuja pohjavesialueita. Hankealueen läheisyydessä ovat talousvesikaivot kartoitettiin asuk-

kaille suunnatulla kyselyllä.

Pyöriäsuon suunniteltu turvetuotanto ei vaikuta pohjavesialueiden tai kaivojen veden laatuun ja määrään.

Yhteysviranomaisella ei ole huomauttamista pohjavesiin ja vedenhankintaan kohdistuvaan vaikutusarviointiin.

Vaikutukset hydrologiaan

Arviointiselostuksesta ei löydy tarkastelua, kuinka hanke vaikuttaa alapuolisten vesistöjen hydrologiaan. On todennäköistä, että virtaamat lisääntyvät Pyöriäsuon kuntoonpanovaiheen aikana. Myös tuotantovaiheen aikana hydrologisia vaikutuksia saattaa aiheutua, kuten rankkasateiden aikana ylivirtaamat kasvavat ja kuivina kesinä alivirtaamat saattavat hieman pienentyä. Myös mahdollisten häiriötilanteiden johdosta, kuten patojen murtuminen, saattaa tilapäisesti aiheuttaa muutoksia hydrologiaan. Esimerkiksi pintavalutuskentän toimintaa ylivirtaamatilanteissa olisi tullut tarkastella lähemmin. Virtaamamuutosten seurauksena saattaa aiheutua myös morfologisia muutoksia alapuolissa uomissa, joihin kuivatusvesiä johdetaan.

Yhteysviranomaisen katsoo, että arviointi on puutteellinen em. ylivirtaamatilanteiden aiheuttamien virtaamalisäysten ja niistä aiheutuvien haittojen estämisen tarkastelun osalta.

Vaikutukset pintavesiin

Turvetuotannon vesistövaikutukset on arvioitu tuotannon aiheuttaman vesistökuormituksen suuruutena sekä sen vaikutuksen merkittävyytenä. Arviointi laadittiin olemassa olevien vedenlaatutietojen sekä turvetuotantoalueiden seurantatutkimuksista saatujen ominaiskuormitusmäärien avulla.

Yhteysviranomaisen toteaa, että turvetuotantoalueelta tulevat kuivatusvedet tullaan johtamaan Heinijoen kautta Kivijokeen. Kivijoki laskee Oijärven kautta Kuivajokeen. Oulujoen- lijoen vesienhoidon suunnittelussa Kivijoki ja Oijärvi on luokiteltu ekologiselta tilaltaan tyydyttäväksi. Kivijoen osalta luokitus perustuu korkeaan fosforipitoisuuteen ja kevätaikaiseen happamuuteen. Oijärven luokitus perustuu pintalevästön ja kalaston tilaan, korkeisiin ravinnepitoisuuksiin sekä mataliin talviaikaisiin happipitoisuuksiin. Kuivajoen ekologinen tila on luokiteltu hyväksi, mutta joen kokonaisfosforipitoisuudet ovat kuitenkin lähellä hyvän ja tyydyttävän raja-arvoa, ja ilmentävät rehevähköjä olosuhteita. Heinijoen ekologista tilaa ei ole vielä tällä hetkellä luokiteltu, mutta jokialue tullaan luokittelemaan toisen vesienhoitojakson raportoinnissa 2015.

Kaikkien edellä mainittujen turvetuotantoalueen alapuolisten vesialueiden tavoitellaksi on määriteltä hyvä tila vuoteen 2015 mennessä. Tavoitteen saavuttaminen edellyttää aktiivisia lisätoimenpiteitä maa- ja metsätaloudesta sekä turvetuotannosta vesistöihin kohdistuvan ravinne- ja kiintoainekuorman vähentämiseksi. Turvetuotannon osalta tämä merkitsee tehostettujen vesiensuojelumenetelmien, esimerkiksi ympäri- vuotisen pintavalutuksen, käyttöönottoa uusilla tuotantoalueilla sekä vesiensuojelun

tehostamista myös olemassa olevilla tuotantoalueilla, mikäli alapuolisen vesistön hyvä tila aiotaan saavuttaa.

Eri vaihtoehtojen kuormitusarviointi on toteutettu metsätaloudelle ja turvetuotannolle määritettyjä ominaiskuormituksia käyttäen. Johtopäätös vaihtoehto 1:n nykytilaa alemmasta nettokuormituksesta on jossain määrin tarkoitushakuinen. Nollavaihtoehdon (VE0) kuormitus on luultavasti yliarvioitu, eikä siinä ole otettu huomioon ojitusten ikää tai tuotantoalueen ojittamattomia ja harvaan ojitettuja alueita. Vastaavasti pintavalutuskenttävaihtoehdon (VE1 A ja B) kuormitus vaikuttaa aliarviodulta, ja lähtee oletuksesta, että pintavalutuskenttä toimii optimaalisesti, ja kaikki valuma-alueen valumavedet saadaan käsiteltyä pintavalutuskentällä.

Ojittamattomien ja harvaan ojitettujen alueiden osuus tuotantoalueen pinta-alasta on esitetty epäselvästi. Sama epämääräisyys koskee alueelta tehdyn kasvillisuusselvityksen johtopäätöksiä. Annettujen tietojen pohjalta ojittamattomien alueiden suojelusta arvoa on vaikea arvioida.

Pyöriäsuon turvetuotantoalueen vesiensuojelurakenteiksi on suunniteltu ympärivuotisesti toimivaa pintavalutuskenttää. Vaihtoehtoisesti vesiensuojelu on suunniteltu toteutettavaksi sulanmaan aikaisena kemikalointina, jolloin talviaikaiset kuivatusvedet johdettaisiin laskeutusaltaiden ja virtaamasäädön kautta laskuojaan. Esitetty pintavalutuskenttävaihtoehto täyttää pinta-alaltaan turvetuotannolle annetut suositukset. Muilta osin pintavalutus kentän ominaisuudet, samoin kuin kemikaloinnin, sekä laskeutusaltaiden ja virtaamasäätörakenteiden sijoittelu, on esitetty hyvin niukasti, eikä vesiensuojelurakenteiden toimivuutta voi annettujen tietojen perusteella kunnolla arvioida.

Kokonaisuutena YVA-selostus täyttää ympäristövaikutusten arvioinnille asetetut vaatimukset, joskin vesiensuojelurakenteiden ominaisuudet sekä kuormitusarvioiden perusteet vaativat jatkossa yksityiskohtaisempaa tarkastelua. Pyöriäsuon turvetuotantoalueen perustaminen on ristiriidassa alueelle Oulujoen-Iijoen vesienhoitosuunnitelmassa ja toimenpideohjelmassa asetettujen tavoitteiden kanssa. Lisäksi vesienhoitosuunnitelman turvetuotannolle asetetuissa ohjauskeinoissa painotetaan, että turvetuotannon sijoittumista tulisi suunnata ensisijaisesti jo ojitetuille alueille. Siksi tuotantoalueen sijoitus osin luonnontilaiselle, ojittamattomalle suoalueelle on ristiriidassa myös vesienhoitosuunnitelmassa turvetuotannolle määriteltujen ohjauskeinojen kanssa.

Vaikutukset kalastoon ja kalastukseen

Turvetuotannon kalastovaikutuksia on arvioitu vedenlaatuvaikutusten avulla. Taustatietoina kalastovaikutusten arvioinnissa on käytetty Kuivajoen kalataloudellisen yhteistarkkailun tuloksia vuosilta 2009 ja 2010. Tietoa kalastuksesta hankittiin asukaskyselyllä, metsähallitukselta, ELY-keskukselta sekä Ranuan osakaskunnalta.

Yhteysviranomainen toteaa, että vaikutusalueen kalastosta ja kalastuksesta on esitetty pääosin riittävät tiedot ympäristölupakäsittelyä varten.

Vaikutukset kasvillisuuteen

Pyöriäsuon turvetuotantoalueen koillisosassa sijaitsee Hirsisuo. Hirsisuon pohjois-osan ojittamattomalla alueella mesotrofinen rimpineva (MeRiN) on edustavinta osaa luonnontilaista suoaluetta, josta suokasvillisuus mm. suopunäkämmeikä ja maariankämmeikä esiintymät tuhoutuvat. Vaihtoehtojen tarkastelussa olisi voinut olla yksi vaihtoehto, jossa em. suoalue ja Hirsisuon itäinen luonnontilainen osa olisivat tuotantoalueen ulkopuolella, jolloin edustava suokasvillisuus ja -luontotyypit olisivat säilyneet. Tätä olisi tukenut myös linnuston kannalta arvokkain osa-alue Hirsisuolla. Suopunäkämmeikä on luonnonsuojelulain 42 §:n mukaan koko maassa rauhoitettu laji ja uhanalainen, vaarantunut (VU) laji. Rauhoitetun lajin hävittäminen on kiellettyä. Luonnonsuojelulain 48 §:n 2. momentin mukaan ELY-keskus voi myöntää luvan poiketa 42 §:n rauhoitussäännöksistä, jos lajin suojelutaso säilyy suotuisana.

Ojittamattomista suotyypeistä yleisimpänä esiintyi oligotrofinen rimpinevaräme noin 25 ha:n alueella. Ojittamatonta silmälläpidettävää (NT) oligotrofista lyhytkorsirämettä on 14 ha:n alueella ja lyhytkorsinevaa myös 14 ha:n alueella. Oligotrofista kalvakkanevaa, joka on Pohjois-Suomessa uhanalaisluokituksen mukaan säilyvä, on 7 ha:n alueella.

Suokasvillisuuden selvittämistä maastossa heinäkuussa voidaan pitää asianmukaisena ja riittävänä selvityksenä. Uhanalaisten luontotyyppien selvittäminen on esitetty riittävällä tavalla arviointiselostuksessa.

Vaikutukset linnustoon

Linnustaselvitys on laadittu asianmukaisesti kartoitusmenetelmällä kahteen kertaan kesäkuun puolivälissä aamuyön klo 5:00 aamupäivän klo 11:00 välisenä aikana. Pyöriäsuon selvitysalue on linnustoltaan melko vaatimaton 27 paria kuudesta lajista, on pinta-alaan nähden vaatimaton. Lajistoa ovat niittykirvinen, liro, keltavästäräkki, riekko, valkoviklo ja jänkäkurppa. Lajisto jakautui melko tasaisesti avonaisempina säilyneille suon osille, kuitenkin ojittamattomalla Hirsisuolla ja tutkimusalueen koillisosassa oli selvästi havaittavissa lajistollisesti monimuotoisin alue.

Alueen pesimälajeista merkittävimpiä ovat valtakunnallisesti uhanalaisten (VU) keltavästäräkin, alueellisesti uhanalaisen (RT) nuolihaukan ja silmälläpidettävien lajien (niittykirvinen) lisäksi lintudirektiivin liitteen I lajit (liro ja joutsen). Lisäarvoa tuovat kansainväliset vastuulajit (liro, valkoviklo ja jänkäkurppa), jotka samalla ovat alueen edustavinta suolintulajistoa.

Epävarmuustekijät ja oletukset -luvussa (s.85) on mainittu, että ympäröivän alueen linnustosta ei ole ollut tietoja käytössä, mutta tarvittaessa ympäristölupavaiheessa päivitetään linnustotietoja ja selvitetään linnustovaikutuksien merkitystä lähialueella pesiville linnuille. Tämä täydentävä selvitys on syytä tehdä ympäristölupavaiheessa. Selvitys on riittävää arviointiselostuksessa.

Vaikutukset maisemaan, kulttuuriperintöön ja muinaismuistoihin

Arviointiselostuksessa todetaan, että hankkeen maisema- ja kulttuuriperintövaikutukset

on arvioitu luontoselvityksessä olevien maisemakuvausten, valokuvien, ilmakuvien ja peruskartan avulla. Työn tukena on ollut myös maakuntakaavoituksen aikaisia lähtöaineistoja.

Arviointiselostuksen mukaan hankkeen toteuttaminen muuttaa maisemaa suoalueella. Eri toteutusvaihtoehdot poikkeavat toisistaan maisemavaikutusten osalta vain vähän. Alueilla, joilta on suora näköyhteys suoalueelle, vaikutus on merkittävä molemmissa vaihtoehdoissa ja aiheuttaa lievää viihtyvyyshaittaa asukkaille, ulkoilijoille ja ohikulkijoille.

Hankkeella ei ole vaikutuksia kulttuuriperintö- ja muinaismuistokohteisiin.

Yhteysviranomainen katsoo, että selostuksessa on riittävästi arvioitu hankkeen vaikutukset maisemaan, kulttuuriperintöön ja muinaismuistoihin.

Sosiaaliset vaikutukset

Sosiaalisilla vaikutuksilla tarkoitetaan hankkeen ihmiseen, yhteisöön tai yhteiskuntaan kohdistuvia vaikutuksia, jotka aiheuttavat muutoksia ihmisten hyvinvoinnissa tai hyvinvoinnin jakautumisessa.

Ihmisten elinoloihin ja viihtyvyyteen suoraan tai välillisesti kohdistuvia vaikutuksia voivat olla mm. hankkeen aiheuttamat muutokset:

- asumisviihtyvyydessä (päästöt, melu, maisema)
- alueen virkistyskäytössä ja harrastusmahdollisuuksissa
- ihmisten huolissa ja peloissa, tulevaisuuden näkymissä
- yhteisöllisyydessä
- kiinteistöjen arvoissa
- alueen palveluissa, elinkeinoelämässä, työllisyydessä

Ihmisiin kohdistuvat vaikutukset arvioitiin YVA-menettelyn aikana käydyn vuoropuhelun ja arviointiohjelmasta saatujen lausuntojen ja mielipiteiden perusteella. Tietoa lähiasukkaiden näkemyksistä hankkeeseen liittyen saatiin lähialueen asukkaille suunnatulla kyselyllä sekä yleisötilaisuudessa esitetyistä puheenvuoroista ja kommenteista. Arvioinnin tukena käytettiin saatavilla olevia tilasto-, kartta- ym. kirjallista aineistoa. Arvioinnin aikana huomioitiin myös arviointityön muiden osa-alueiden vaikutusselvitysten tulokset.

Yhteysviranomainen katsoo, että YVA-selostuksessa sosiaaliset vaikutukset on tunnistettu riittäväällä tavalla.

Vaikutukset virkistyskäyttöön

YVA-selostuksesta ei käy selkeästi ilmi virkistyskäytön eri muotojen (metsästys, marjastus, luonnontarkkailu) saavutettavuutta ja vetovoimaa. Arvioinnissa olisi pitänyt selvittää, mikä osuus virkistyskäytöstä suuntautuu nimenomaan tuotantoalueelle ja sen osa-alueille ja muualle lähiympäristöön? Myös olisi tullut selvittää, miten Heinijoen ja Kivijoen (Ylijoen) tuotantoalueen alapuolisen vesistön virkistyskäytön veto-

voima muuttuu. Arvioinnissa ei ole selvitetty tarkemmin Kivijoen käyttöä melontareikelyyn ja virkistyskalastukseen. Tehty asukaskysely ei yksistään ole hyvä tapa selvittää virkistyskäyttöä eikä esitetyllä tavalla kuvaa mahdollista virkistyskäytön olosuhteiden ja vetovoiman muuttumista.

Ranuan eläinpuistosta lounaaseen Litokairan Natura-alueelle suuntautuvia mahdollisia tulevaisuuden luontomatkailun reittiyhteystarpeita ei ole huomioitu virkistyskäytöselvityksessä. Natura-alueelle suoriin 7 km:n yhteys kulkee Pyöriäsuon kautta.

Eläinpuiston lounaispuolella on Takkukankaan ulkoilureitit, joista etäisyys tuotantoalueelle on noin 1,5 kilometriä. Eläinpuiston vieressä on myös uusi matkailuautojen ja -vaunujen leirintäalue (Ranua Zoo camping), josta etäisyys tuotantoalueelle on kaksi kilometriä. Etelä- ja lounaistuulien vallitessa ja tyyninä kesäiltoina mahdollisia meluhäiriöitä voi aiheutua myös leirintäalueelle. Edellä mainituille matkailu- ja ulkoilualueille kohdistuvia vaikutuksia olisi voitu tunnistaa ja tarkastella monipuolisemmin arviointiselostuksessa.

Alueen eteläpuolelta kulkeva kelkkaura on paikallinen kelkkaura, johon ei kohdistu tuotantoalueesta haitallisia vaikutuksia. Tarvittaessa kelkkauran linjauksen muuttaminen ei aiheuttane ongelmia.

Yhteysviranomaisen katsoo, että hankkeen vaikutuksia lähialueen virkistyskäyttöön tulee tarkentaa em. puutteiden osalta, mikäli hanke etenee ympäristölupavaiheeseen.

Vaikutukset luonnonvaroihin ja niiden hyödyntäminen

Luonnonvarat ja niiden hyödyntäminen kappaleessa on todettu, että turvetuotannon käynnistymisen myötä Pyöriäsuon käyttömahdollisuus poistuu marjastusalueena. Metsästyksen osalta on todettu osin lieviä positiivisia vaikutuksia, jotka liittyvät tiedoston lisääntymiseen ja ilmeisesti lähinnä tarkoitetaan hirven metsästämistä. Metsäkanalintujen mm. riekon ja teeren elinympäristön muuttuessa metsästysmahdollisuudet poistuvat suoalueilta.

Selostuksessa on tarpeettoman voimakkaasti tuotu esiin positiivisena asiana, että turvetuotantoalue muuttuu metsästysympäristöksi. Mm. selostuksessa on todettu, että tuotantoalueella ojat ja lammet muodostavat vesilinnuille uusia elinympäristöjä sekä teerille muodostuu tuotantoalueesta soidinalueita. Oikea toteamus on, että kokonaisuudessaan turvetuotantoalue heikentää alueen merkitystä metsästysalueena. Vaihtoehtoilla ei ole eroa metsästykseseen ja marjastukseen.

Virkistyskäyttöön kohdistuvien vaikutusten kuvaus on suppeaa ja tuotantoalueen osaluoiden merkitys virkistyskäytön kannalta ei tule esiin selostuksesta. Tuotantoalueen kaakkoispuolisten Kalliokumpujen ja muiden metsäsaarekoiden ja Hirsisuon itäosien kokonaisuutta metsästyksen ja marjastuksen kohdealueina olisi voitu selvittää tarkemmin.

Yhteysviranomaisen katsoo, että luonnonvaroja ja niiden hyödyntämistä koskeva selvitys on yleispiirteistä, mutta riittävää.

Vaikutukset ilman laatuun

Turvetuotannon ilmapäästöt muodostuvat tuotannon ja lastauksen aikaisesta turpeen pölyämisestä sekä tuotannon ja kuljetuksen aiheuttamista pakokaasupäästöistä. Tuotannossa muodostuvaan pölyyn ja pölyn leviämiseen vaikuttavat turpeen maatuneisuusaste, kosteus, tuotantomenetelmä sekä sääoloista erityisesti tuulennopeus. Toteutusvaihtoehtoista pölyn ympäristövaikutusten kannalta edullisimpia ovat vaihtoehdot VE1B ja VE 2B, koska niissä lähimpään asutukseen on yli 500 m.

Melu on ääntä, jonka ihminen kokee epämiellyttävänä tai viihtyvyyttä häiritseväksi tai joka muulla tavoin on ihmisen terveydelle tai hänen muulle hyvinvoinnille haitallista. Turvetuotantoalueella melua syntyy työkoneista ja turpeen kuormauksesta. Tuotantokoneiden lisäksi melua aiheuttaa raskas kuljetuskalusto. Turvetuotannon kaikkein meluisimpia työvaiheita ovat kentän kunnostusvaihe ja palaturpeen nosto. Meluisimpien työvaiheiden aikana niiden ollessa lähimpänä asutusta, voi päiväajan 55 dB:n ohjearvo ja yöajan 50 dB:n ohjearvo ylittyä tuotantoalueen lähimmillä asuinkiinteistöillä. Vaihtoehtoisissa VE1A ja VE2A hankealueen puskurivyöhykkeen sisällä olevien asuinkiinteistöjen alueella voi tuotantoaikana ajoittain hetkellisiä meluohjearvojen ylityksiä.

Yhteysviranomaisen katsoo, että YVA-selostuksessa vaikutukset ilman laatuun on selvitetty riittävällä tavalla.

Vaikutukset kasvihuonekaasupäästöihin

Hankealueen ilmastovaikutuksia on arvioitu olemassa olevan tutkimustiedon perusteella. Suot ovat luonnontilassa hiiltä kerryttäviä ekosysteemejä. Soiden maankäytön ilmastovaikutus lasketaan suon päästämien ja sitomien kasvihuonekaasujen summana tietyllä aikavälillä. Vaihtoehtoisissa 0 ei tule uusia vaikutuksia. Vaihtoehtoisissa 1 ja 2 kasvihuonekaasupäästöt kasvavat. Tuotannon loputtua mahdollinen jälkikäyttömuoto, esimerkiksi ruokohelven viljely, kompensoi tuotannosta aiheutuneita päästöjä ja niistä aiheutuvia ilmastovaikutuksia.

Yhteysviranomaisen katsoo, että YVA-selostuksessa on riittävällä tavalla arvioitu hankkeen vaikutuksia ilmastoon.

Vaikutukset porotalouteen

Pyöriäsuon turvetuotantoalue tulee sijoittumaan pääasiassa Kuukkaan paliskunnan syyslaidun- ja rykimäalueelle ja sillä tulee olemaan vaikutuksia alueen porotalouteen. Lisäksi turvetuotantoalueen läheisyydessä on yksittäisten poromiesten omistamia porotarhoja, joihin suunnitellulla turvetuotantoalueella on vaikutuksia.

YVA-selostuksen mukaan porotalouteen liittyvät vaikutukset on arvioitu kuulemalla alueella toimivaa poroisäntää ja arvioimalla kokonaistilannetta arviointiohjelmasta saatujen tietojen mukaisesti. Turvetuotannosta aiheutuva suurin haitta porotaloudelle on kesälaidunalueiden menetys, kun turvetuotantoon otettavilta alueilta porojen ravintokasvit häviävät. Turvetuotannon aikana porojen ja niiden vasaat saattaa joutua ojiin. Porojen pääsyä niistä voidaan helpottaa luiskaamalla ojien ja sammutusaltaiden reunoja porojen luontaisilla kulkuereiteillä. Vaikutuksia porotalouteen voidaan vähentää,

jos alueen jälkikäyttömuoto on sellainen, mikä mahdollistaa porotalouden harjoittamisen.

Yhteysviranomaisen mielestä, mikäli hanke etenee ympäristölupavaiheeseen, tulee hankkeen jatkosuunnittelussa huomioida, mitä edellä paliskuntain yhdistys on lausunnossaan YVA-selostuksesta tuonut esille. Yhteysviranomaisen mielestä on tärkeää keskustella paliskuntien kanssa, kuinka hankkeen haittavaikutuksia porotaloudelle voidaan minimoida, mm. tulee pohtia, kuinka porojen pääsy turvetuotantoalueelle voidaan estää ja millainen on hyvä tuotantoalueen jälkikäyttömuoto porotalouden kannalta.

Epävarmuustekijät

Arviointiselostuksen mukaan hankkeen suunnitteluun ja ympäristövaikutusten arviointiin vaikuttaa kaikki se epävarmuus, joka liittyy käytettyyn tietoon ja menetelmiin. Hankkeen vesistövaikutusten arvioinnissa on käytetty muiden turvetuotantoalueiden kuormitustietoja. Pöly- ja melupäästöjen arviointiin on saatu riittävän luotettavaa tietoa muista hankkeista. Hankkeen vaikutukset luontoon perustuvat luontoselvityksistä saatuihin tietoihin. Arviointityön aikana ei ollut käytössä tietoja tuotantoalueen mahdollisesta linnustollisesta arvosta.

Yhteysviranomaisen katsoo, että merkittävimmät epävarmuustekijät on tunnistettu ja huomioitu arvioinnissa. Ympäristölupavaiheessa tulee päivittää selvitystä tuotantoalueen linnustollisesta arvosta ja tarkistaa linnustovaikutuksien merkitystä lähialueella mahdollisesti pesiville linnuille.

Vaihtoehtojen vertailu ja toteuttamiskelpoisuus

Arviointiselostuksen mukaan hankkeessa on tarkasteltu toteuttamatta jättämisen (VE0) ohella kahta eri vaihtoehtoa, joissa vesienkäsittelymenetelmänä on joko ympärivuotinen pintavalutus (VE1) tai sulan maan aikana kemikalointi ja talvella laskeutusaltaat ja virtaamansäätö (VE2). Lisäksi VE1:ssä VE2:ssa on alavaihtoehtoina (A ja B) tuotantoalueen supistaminen asutuksen läheisyydestä olevilla alueilla. Hankkeen toteuttamiskelpoisuutta on arviointiselostuksessa tarkasteltu luonnon ja ympäristön sekä yhteiskunnan näkökulmasta.

Arviointiselostuksen mukaan eri vaihtoehtojen ympäristövaikutusten vertailun perusteella toteutuskelpoisimmaksi vaihtoehdoksi havaittiin vaihtoehto VE1B, jossa toiminnan ympäristövaikutukset ovat kokonaisuutena tarkasteltuna vähäisemmät. Eroja muihin toteutusvaihtoehtoihin oli mm. melu-, pöly- ja vesistövaikutusten osalta. Vaihtoehdossa VE1B tuotantoalueen etäisyys asutukseen on vähintään 500 m ja vesienkäsittelymenetelmänä on ympärivuotinen pintavalutus. Myös asukaskyselyn vastanneiden mielestä ja useissa YVA-selostuksesta annettujen lausuntojen mukaan hankkeen toteuttamatta jättämisen jälkeen paras vaihtoehto oli VE1B.

Yhteysviranomaisen pitää ympäristönäkökulmasta tarkasteltuna toteutusvaihtoehtojen valintaa ja vertailua oikeasuuntaisina. Vesistövaikutusten osalta turvetuotantoalueen perustaminen alueelle on ristiriidassa Oulujoen-lijoen vesienhoitosuunnitelmassa ja

toimenpideohjelmassa asetettujen tavoitteiden kanssa. Vesienhoitosuunnitelmassa turvetuotannolle asetetuissa ohjauskeinoissa painotetaan, että turvetuotantoa tulee suunnata ensisijaisesti jo ojitetuille alueille.

Yhteysviranomainen yhtyy siihen useissa lausunnoissa ja mielipiteissä esitettyyn näkemykseen, että melu- ja pölyvaikutusten osalta alavaihtoehdossa A haittavaikutukset lähimmille asutuksille ovat niin suuret, että se ei ole toteuttamiskelpoinen.

Yhteysviranomainen toteaa, että arviointiin liittyvien, aiemmin lausunnossa esille tulleiden puutteellisuuksien vuoksi joitakin asioita jää epävarmaksi, mutta arviointimenettely kokonaisuutena on riittävä, jotta voidaan tehdä johtopäätöksiä toteutus- ja nollavaihtoehtojen välillä.

Haitallisten vaikutusten ehkäisy ja lieventäminen

YVA-menettelyn keskeisenä tavoitteena on estää haitallisten ympäristövaikutusten syntymistä. Haitallisten vaikutusten estäminen on hankkeen elinkaaren eri vaiheisiin liittyvää toimintaa, jolla estetään, vähennetään tai korjataan hankkeesta aiheutuvia riskejä ja haitallisia ympäristövaikutuksia.

Arviointiselostuksessa on haitallisten vaikutusten vähentämiseen liittyen tarkasteltu yleisellä tasolla vesistökuormituksen ja valumahuippujen vähentämistä, liikenneturvallisuuden parantamista, turvetuotannosta syntyvän pölyn määrän vähentämistä ja meluhaitan pienentämistä.

Yhteysviranomainen katsoo, että arviointiselostuksessa ei ole tarkasteltu riittävällä tavalla tulvien ja rankkasateiden aiheuttamia ylivirtaamatilanteita, eikä sitä kuinka usein ylivirtaamatilanteiden vuoksi kuivatusvesiä joudutaan johtamaan vesiensuojelurakenteiden ohi. Myöskään tästä aiheutuvan haitan ehkäisyä tai lieventämistä ei ole tarkasteltu riittävällä tavalla. Arviointiselostuksessa on kuitenkin tunnistettu purkuveden laatuun liittyvät seikat merkityksellisemmiksi toiminnan ympäristövaikutusten kannalta.

Seuranta

Arviointiselostuksessa todetaan, että hankkeesta aiheutuvien päästöjen seurannasta tulee päättämään Pohjois-Suomen aluehallintovirasto ympäristölupahakemuksen käsitelyn yhteydessä.

Arviointiselostuksessa on esitetty ehdotus hankkeen vesistövaikutusten tarkkailuohjelmaksi. Tarkkailun avulla selvitetään:

- tuotannosta ja sen eri vaiheista aiheutuvien päästöjen määrää ja laatua
- seurataan kuivatus- ja valumavesien vaikutuksia purkuvesistön fysikaalis-kemialliseen laatuun ja rehevyytasoon
- tutkitaan kuivatusvesien vaikutuksia purkuvesistön kalastoon ja kalastukseen

Vertailutietona käytetään hankealueiden arvioiduilla vaikutusalueilla vallitsevaa nykytilaa. Toiminnan käynnistyessä vertailunäytteitä kerätään sekä kuivatusvesien johtamiskohdan yläpuolisilta että purkuvesistön osalta.

Yhteysviranomainen toteaa, että YVA-selostuksessa esitetty seurantaohjelma koskee lähinnä vain vesistövaikutuksia. YVA-asetuksen 10 §:n mukainen ehdotus seurantaohjelmasta tarkoittaa laajempaa seurantaakin kuin, mitä lupakäsittelyssä määrätty käyttö-, päästö- ja vaikutustarkkailut. Arviointiselostuksessa olisi syytä ollut esittää, kuinka seuranta voitaisiin järjestää myös mm. hankkeen luontovaikutuksiin, linnustoon, porotalouteen ja ihmisten hyvinvointiin.

Osallistuminen

Arviointiselostuksessa on esitetty arviointimenetelmän vaiheet mukaan lukien osallistumisen järjestäminen. YVA-menettelyyn sisältyy yhteysviranomaisen järjestämä lausunto- ja kuulemismenettely sekä erillinen yleisötilaisuus arviointiohjelma- ja arviointiselostusvaiheessa. Yleisötilaisuuksiin osallistui noin 10-15 henkilöä hankkeesta vastaavan ja viranomaisten edustajat mukaan lukien.

Yhteysviranomainen katsoo, että osallistumismahdollisuudet on järjestetty riittävällä tavalla.

Raportointi

Arviointiselostus on selkeä ja hyvin jäsennelty. Teksti on hyvää yleiskieltä ja tekstiä on havainnollistettu värillisin karttapiiroksin ja kaavioin. Selvitykset on koottu liitteiksi selostukseen.

Arviointiselostuksen alussa oleva tiivistelmä on laadittu asianmukaisesti helposti ymmärrettäväksi selvitykseksi vaihtoehtoista ja eri vaikutuksista.

Raportointi on loogisesti etenevää ja helposti luettavaa. Vaihtoehdot on esitetty tasapuolisesti, mutta tuotantopinta-alojen erot ovat vähäiset. Nykytilan kuvaus ja vaikutusten arviointi on yhdistetty samaan lukuun, joka vähentää saman asian toistoa ja supistaa raporttia hyvin. Selvitysmenetelmät on hyvin esitetty omana lukuna.

Vaikutusten arviointi eri vaihtoehtoissa on varsin samankaltaista, eli vaikutuseroja ei juurikaan esitetä selkeästi. Vaihtoehtojen vertailusta käy kuitenkin ilmi eri vaikutusten kokonaisuus ja lieventämiskeinot.

Suoluontotyytit ja turvekangasmuuttumat on esitetty liitteissä valokuvien havainnollistamalla ja kuvauspaikat on merkitty karttaan informatiivisesti. Samoin kasvillisuuskuviot (luontotyytit) ilmakuva pohjalla on lukua helpottava ja havainnollinen esitystapa (liitteet 2-5).

Yhteenveto ja johtopäätökset

Kokonaisuutena katsoen arviointiselostus täyttää ympäristövaikutusten arvioinnille asetetut vaatimukset. Arviointiselostuksessa on selvitetty YVA-asetuksen (713/2006) 9 §:ssä ja 10 §:ssä tarkoitetut tiedot. Arviointi on suoritettu siten, että vaihtoehtojen vertailu nollavaihtoehdon ja toteutusvaihtoehtojen välillä on mahdollista tehdä.

Hankkeen vaikutukset on selvitetty pääosin arviointiohjelman ja yhteysviranomaisen siitä annetun lausunnon pohjalta. Kuitenkaan aivan kaikkea yhteysviranomaisen arviointiohjelmasta antamassa lausunnossa esitettyjä arvioitavia tekijöitä ei ole selvitetty riittävän perusteellisesti tai vaaditulla tavalla. Havaitut puutteet ja lisäselvitystarpeet on esitetty ao. seikkaa koskevassa lausunnon kohdassa. Yhteysviranomainen pitää tarpeellisena, että mikäli hanke etenee lupavaiheeseen, tulee lupahakemuksessa täydentää tai tarkentaa tietoja niiden puutteiden osalta, joita tässä lausunnossa ja muissa arviointiselostuksesta annetuissa lausunnoissa ja mielipiteissä on tuotu esiin.

Yhteysviranomaisen käsityksen mukaan ympäristölupahakemuksessa tulee erityisesti seuraaviin asioihin saada tarkennuksia ja selvityksiä:

- esitettävä yksityiskohtainen hankesuunnitelma mukaan lukien suunnitelma vesien-
suojelurakenteista suunnitelmapäirroksineen ja mitoitus-tietoineen
- esitettävä arvio toiminnan riskeistä, suunnitelma onnettomuuden estämiseksi tarkoi-
tetuista toimista ja varautumiseen häiriötilanteiden varalle
- esitettävää ainakin alustava tarkastelu hankkeeseen soveltuvista jälkikäyttömahdollii-
suuksista ja jälkikäyttöön vaikuttavista perustiedoista
- esitettävä tarkastelu ylivirtaamatilanteiden aiheuttamista virtaamalisäyksistä ja niistä
aiheutuvien haittojen estämiseksi
- päivitettävä selvitystä tuotantoalueen linnustollisesta arvosta ja tarkistettava linnus-
tovaikutuksien merkitystä lähialueella mahdollisesti pesiville linnuille
- tarkennettava hankkeen vaikutuksia lähialueen virkistyskäyttöön
- selvitettävä vaikutusalueen paliskuntien kanssa, kuinka hankkeen haittavaikutuksia
porotaloudelle voidaan minimoida
- esitettävä, kuinka seuranta voitaisiin järjestää normaalin käyttö-, päästö- ja vaiku-
tustarkkailun lisäksi mm. hankkeen luontovaikutuksiin, linnustoon, porotalouteen ja ih-
misten hyvinvointiin

LAUSUNNON NÄHTÄVILLÄOLO

Arviointiselostuksesta annetut alkuperäiset lausunnot ja mielipiteet säilytetään Lapin elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksessa. Kopiot lausunnoista ja mielipiteistä on lähetetty sähköisesti hankkeesta vastaavalle. Yhteysviranomaisen lausunto lähetetään hankkeesta vastaavalle sekä tiedoksi lausuntojen ja mielipiteiden antajille. Lausunto pidetään nähtävillä Ranuan ja Iin kunnanvirastoissa, Lapin elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksessa sekä internetissä www.ely-keskus.fi/lappi hakupolkuna Ympäristönsuojelu > Ympäristövaikutusten arviointi YVA ja SOVA > Päättäneet YVA-hankkeet > Luonnonvarojen otto ja käsittely > Pyöriäsuon turvetuotantoalue, Ranua. Lisäksi lausuntoon voi tutustua Ranuan kunnankirjastossa ja Kuivaniemen kirjastossa.

Lausunnon valmisteluun ovat Lapin ELY-keskuksessa osallistuneet ylitarkastaja Leena Ruokanen, vesibiologi Petri Liljaniemi, kalastusbiologi Pekka Keränen, ylitarkastaja ja Eira Järviluoma, porotalousasiantuntija Keijo Alanko ja ylitarkastaja Pekka Herva.

Ympäristönsuojeluyksikön päällikkö Tiina Kämäräinen

Vanhempi insinööri Reino Kurkela

Suoritemaksu 8 880 €

Maksun määräytyminen Maksu määräytyy valtion maksuperustelain (150/1992) perusteella annetussa valtioneuvoston asetuksessa (1538/2011) elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen sekä työ- ja elinkeinotoimistojen maksullisista suoritteista vuonna 2012 esitetyn maksutaulukon mukaisesti. Maksutaulukon mukaan YVA-laissa tarkoitetusta lausunnosta arviointiselostuksesta, kun hanke tai sen vaikutukset ulottuvat kahden kunnan alueelle perittävän maksun suuruus on 8 880 euroa.

Liite Maksua koskeva muutoksenhaku hankkeesta vastaavalle

Tiedoksi Maa- ja metsätalousministeriö
Työ- ja elinkeinoministeriö
Suomen ympäristökeskus
Ramboll Finland Oy
Lausunnon antaneet ja mielipiteen esittäneet